

REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU REPUBLIKE SRPSKE

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2006. GODINU

Trebinje, jul 2007. godine

Sadržaj

PREDGOVOR	1
A. IZVJEŠTAJ O RADU Regulatorne komisije za električnu energiju u 2006. godini	3
1 UVOD	3
2 PRAVNI OKVIR REGULACIJE ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA I ELEKTROENERGETSKIH DJELATNOSTI	4
3 KLJUČNE AKTIVNOSTI	5
3.1 Sjednice, sastanci i javne rasprave	5
3.2 Izdavanje dozvola i nadgledanje	7
3.2.1 Postupci izdavanja dozvola	7
3.2.2 Nadzor nad poštivanjem uslova dozvole	8
3.3 Regulacija cijena električne energije i elektroenergetskih usluga	9
3.3.1 Prvi tarifni postupak	9
3.3.2 Cijene električne energije u Republici Srpskoj	10
3.4 Zaštita kupaca	14
3.4.1 Regulatorni okvir zaštite kupaca	14
3.4.1.1 Rješavanje sporova i žalbi	16
3.4.2 Zaštita socijalno ugroženih kupaca	17
3.5 Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električne energije	18
3.6 Otvaranje tržišta	20
3.7 Obnovljivi izvori energije	21
3.7.1 Obnovljivi izvori energije i energetska politika	21
3.7.2 Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog proizvođača	23
3.8 Saradnja	25
3.8.1. ERRA - Regionalno udruženje energetske regulacijskih tijela	25
3.8.2 ECSEE - Energetska zajednica Jugoistočne Evrope	25
3.8.3. Saradnja sa drugim regulatornim komisijama	27
3.8.4. Učešće u radu skupova, konferencija i seminara	27
4 ZAPOSLENI, ORGANIZACIJA I JAVNOST RADA	28
4.1. Zaposleni i organizacija rada Regulatorne komisije	28
4.2 Javnost rada Regulatorne komisije	29
5 FINANSIRANJE REGULATORNE KOMISIJE	30
5.1 Finansiranje	30
5.2 Revizorski izvještaj	31
6 INFORMACIONI SISTEM REERS-A	34

B. ELEKTROENERGETSKI SEKTOR I TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ	35
1 PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	35
1.1 Zaštita životne sredine	36
2 PRENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE	42
3 SNABDIJEVANJE I ISPORUKA ELEKTRIČNE ENERGIJE	43
3.1 Distribucija električne energije	43
3.2 Snabdijevanje električnom energijom	45
3.3 Kvalitet usluge	49
4 DINAMIKA OTVARANJA TRŽIŠTA	52
5 SIGURNOST SNABDIJEVANJA.....	53
5.1 Uvod.....	53
5.2 Sigurnost snabdijevanja – proizvodnja i potrošnja električne energije	53
5.2.1 Sigurnost snabdijevanja i energetska efikasnost.....	55
5.3 Izgradnja proizvodnih objekata električne energije	56
5.4 Sigurnost elektroenergetskog sistema i tržište električne energije	56
6 UPOREDNI PODACI O CIJENAMA ELEKTRIČNE ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ I OKRUŽENJU	57

Predgovor

Ovaj izvještaj predstavlja cjelovit pregled rada Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske u 2006-oj godini, koji se odvijao u skladu sa planiranim poslovnim aktivnostima i finansijskim planom - budžetom i informaciju o karakterističnim pokazateljima funkcionisanja elektroenergetskog sektora i tržišta električne energije u Republici Srpskoj u 2006. godini.

Za Regulatornu komisiju 2006. godina je praktično druga puna godina efektivnog rada i značajna je po sprovođenju niza aktivnosti na uspostavljanju regulatornog okvira potrebnog za napredovanje procesa reforme elektroenergetskog sektora u Republici Srpskoj ka funkcionisanju u punim tržišnim uslovima.

Izdavanjem početnih dozvola za obavljanje elektrenergskih djelatnosti krajem 2005. godine stvorili su se uslovi da se u 2006. godini kroz nadzor nad primjenom propisanih uslova provjerava i usmjerava ponašanje elektroenergetskih subjekata (korisnika dozvola) u pogledu njihove transparentnosti u radu, potrebnog razdvajanja računa, odnosa prema drugim učesnicima na tržištu, posebno kupcima, kao i odnosa prema životnoj sredini i efikasnom korištenju energetske resursa.

U 2006-oj godini Regulatorna komisija za električnu energiju (u daljem tekstu: Regulator ili REERS) je po prvi put, kao jedno nezavisno tijelo, donijela tarife za snabdijevanje tarifnih kupaca električnom energijom i tarife za korištenje distributivne mreže u otvorenom postupku zasnovanom na unaprijed propisanoj metodologiji. Unaprijed određene i javno objavljene tarife za korištenje elektroenergetske mreže bitan su preduslov za otvaranje tržišta električne energije u smislu obezbjeđenja ravnopravnih uslova za sve učesnike na tržištu po principu regulisanog pristupa treće strane. Kriterijume, rokove i postupke za otvaranja tržišta električne energije, odnosno ostvarenje prava kvalifikovanog kupca da izabere (promijeni) snabdjevača koji će ga snabdijevati električnom energijom Regulatorna komisija je propisala u Pravilnika o sticanju statusa kvalifikovanog kupca, koji je takođe donesen u 2006. godini.

U domenu nadležnosti koja se odnosi na zaštitu kupaca Regulator je svoje aktivnosti u 2006. godini uglavnom usmjerio na propisivanje i nadgledanje primjene niza odredbi u Opštim uslovima za snabdijevanje i isporuku električne energije kojima se sprečava ili ograničava monopolsko i netransparentno ponašanje distributivnih kompanija i na rješavanje sporova po zahtjevu kupaca električne energije.

Veoma značajna međunarodna aktivnost u oblasti energetike za Bosnu i Hercegovinu u 2006. godini je ratifikacija Ugovora o uspostavljanju energetske zajednice Jugoistočne Evrope, kojim se i Republika Srpska, u okviru BiH, obavezala na implementaciju pravnih tekovina Evropske Unije koje se odnose na tržište električne energije i gasa, zaštite životne sredine, obnovljive izvore energije i konkurentnost u domaću legislativu i regulativu. Regulatorna komisija za električnu energiju, u saradnji sa Državnom elektroenergetskom regulatornom komisijom i

Regulatornom komisijom za električnu energiju Federacije BiH, aktivno je učestvovala u definisanju mapa puta i akcionih planova za ispunjavanje obaveza preuzetih potpisivanjem pomenutog ugovora.

Regulatorna komisija se u svom radu strogo pridržavala principa koji podrazumijevaju: djelovanje u okvirima nadležnosti i obaveza propisanih zakonom, poštovanje unaprijed objelodanjenih pravila, procedura i metodologija, kao i otvorenost i javnost rada koji uključuju obavezno konsultovanje javnosti kod donošenja odluka.

Uvjereni smo da je Regulatorna komisija svojim radom u 2006-oj godini doprinijela da se učini korak naprijed ka uspostavljanju regulatornog okvira za ponašanje elektroenergetskih subjekata i zaštitu kupaca, za uvođenje tržišta i za razvoj novih kapaciteta na bazi stranih ulaganja, zahvaljujući, pored ostalog, pozitivnim signalima o stvaranju uslova za uređenje elektroenergetskog sektora.

Uvjereni smo, takođe, da prezentovanjem informacija o svom radu na način kako je to učinjeno u ovom izvještaju i Preliminarnom izvještaju o radu sa procjenom ostvarenja budžeta u 2006. godini, prezentovanim Narodnoj skupštini Republike Srpske na 5. sjednici 14.12.2006. godine prilikom razmatranja i usvajanja Budžeta za 2007. godinu, Regulatorna komisija u potpunosti obezbjeđuje izvještavanje o svom radu u skladu sa članom 31. Zakona o električnoj energiji Republike Srpske.

A. IZVJEŠTAJ O RADU REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU U 2006. GODINI

1 Uvod

Osnivanje Regulatorne komisije za električnu energiju, kao specijalizovane, samostalne, nezavisne i neprofitne organizacije u cilju regulisanja monopolskog ponašanja i obezbjeđenja transparentnog i nediskriminirajućeg položaja svih učesnika na tržištu električne energije propisano je Zakonom o električnoj energiji Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 66/02, 29/03, 86/2003 i 111/04 u daljem tekstu "Zakon"). Zakonom su, takođe, propisani ovlaštenja, nadležnosti i obaveze Regulatorne komisije, uključujući i obavezu da o svom radu izvještava Narodnu skupštinu Republike Srpske najmanje jednom godišnje.

Izveštaj je strukturiran tako da budu istaknuti najznačajniji pokazatelji rada Regulatorne komisije i istovremeno obezbijeđena potrebna preglednost.

Poglavlje 2 sadrži osnovne informacije o pravnom okviru i nadležnostima za djelovanje Regulatorne komisije, dok su ključne aktivnosti izdvojene u posebno poglavlje 3, koje je podijeljeno na više podpoglavlja, a uobičajeni dijelovi izvještaja koji se odnose na kadrovsku i organizacionu strukturu i revidovane finansijske izvještaje dati su u posebnim poglavljima 4, odnosno 5.

Početni dio poglavlja o ključnim aktivnostima sadrži kvantitativne pokazatelje o broju održanih redovnih sjednica, internih sastanaka i javnih rasprava, te broju i strukturi donešenih akata, s ciljem da se i sa tog aspekta osvijetli obim rada Regulatorne komisije.

Prve tri ključne aktivnosti koje se odnose na izdavanje dozvola i nadzor nad primjenom uslova dozvole, regulisanje cijena električne energije i elektroenergetskih usluga, te zaštitu kupaca proizilaze iz osnovnih nadležnosti Regulatorne komisije i najznačajnije su po obimu angažovanja resursa.

Donošenje Opštih uslova o isporuci i snabdijevanju električnom energijom nema karakter trajne aktivnosti Regulatorne komisije, ali značaj ovog akta kojim se regulišu odnosi između kupaca, distributera, snabdjevača i proizvođača električne energije priključenih na distributivnu mrežu i veliko angažovanje na njegovom donošenju su razlozi da bude izdvojeno kao posebna ključna aktivnost u 2006-oj godini.

Aktivnosti koje se odnose na obnovljive izvore i otvaranje tržišta u određenoj mjeri su pokrivena osnovnim aktivnostima koje se odnose na dozvole i tarife (3.2 i 3.3), ali su posebnosti koje ih karakterišu bile preovlađujuće za svrstavanje u posebna podpoglavlja.

Podpoglavlje o saradnji sadrži prvenstveno informacije o učešću članova i zaposlenih Regulatorne komisije na harmonizaciji propisa u Bosni i Hercegovini kroz saradnju sa druge dvije regulatorne komisije u BiH, kao i učešće u radu institucija od značaja za elektroenergetski sektor u regionu i u radu seminara, radionica i sl.

2 Pravni okvir regulacije elektroenergetskog sektora i elektroenergetskih djelatnosti

Zakon i sljedeći podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona činili su pravni okvir za regulaciju elektroenergetskog sektora u Republici Srpskoj, odnosno pravni okvir za poslovanje Regulatorne komisije za električnu energiju u 2006-oj godini:

- Odluka o imenovanju predsjednika i članova Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 90/03, 93/03 i 128/06).
- Odluka o imenovanju člana Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 128/06),
- Statut Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 41/04),
- Etički kodeks za članove i zaposlene u Regulatornoj komisiji za električnu energiju Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 49/04),
- Pravilnik o radu, unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 49/04),
- Poslovnik o radu ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 96/04),
- Odluke broj 01-1009/04 Narodne skupštine Republike o usvajanju Budžeta Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske za 2005. godinu ("Službeni glasnik Republike Srpske " broj 6/05),
- Odluka o regulatornoj naknadi za preduzeća koje se bave djelatnošću proizvodnje, distribucije i trgovine električnom energijom, a koja je proistekla iz odobrenog budžeta za 2005. godinu ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 23/05),
- Pravilnik za izdavanje dozvola i saglasnosti ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 52/05),
- Odluka o visini jednokratnih regulatornih naknada ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 60/05),
- Pravilnik o tarifnoj metodologiji i tarifnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 61/05),
- Odluka o sadržaju i formi obrazaca u tarifnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 65/05),
- Odluka o pokretanju prvog tarifnog postupka ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 65/05),
- Pravilnik o javnim raspravama i rješavanju sporova i žalbi, ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 71/05).
- Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom, ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 66/06),
- Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog kupca ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 88/06).

Nadležnosti Regulatora koje su, kako je već rečeno, izvorno propisane Zakonom, a razrađene u gore pomenutim aktima, su:

- nadzor i regulisanje odnosa između proizvodnje, distribucije i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom,
- propisivanje metodologije i kriterijuma za utvrđivanje cijena snabdijevanja nekvalifikovanih kupaca električnom energijom,
- utvrđivanje tarifnih stavova za korisnike distributivnih sistema i tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce,
- utvrđivanje strukture i ukupne cijene električne energije na pragu elektrana i cijene za distribuciju električne energije,
- izdavanje ili oduzimanje dozvola za proizvodnju, distribuciju i trgovinu električnom energijom,
- utvrđivanje opštih uslova za isporuku električne energije,
- donošenje tarifnog sistema za prodaju električne energije.

U izvršenju svojih ovlašćenja i obavljanju funkcija, u skladu sa tim ovlaštenjima, Regulator je takođe nadležan da:

- unapređuje efikasnost, pouzdanost i ekonomičnost u proizvodnji, distribuciji i razmjeni električne energije;
- unapređuje konkurentnost;
- podstiče efikasnost, ekonomičnost i sigurnost u korišćenju električne energije;
- reguliše kvalitet usluge i tarife i rentabilne cijene, imajući u vidu interese kupaca i potrebe preduzeća za isporuku električne energije;
- obezbjeđuje pravičnost u snabdijevanju električnom energijom;
- obezbjeđuje transparentno i nediskriminatorско ponašanje na tržištu električne energije;
- obezbjeđuje da elektroenergetska djelatnost na teritoriji Republike Srpske ne utiče nepovoljno na zdravlje, sigurnost i zaštitu životne sredine;
- nadzire efikasnost mehanizama i postupaka koji obezbjeđuju sistemsku srednjoročnu i dugoročnu ravnotežu između potrošnje i isporuke električne energije;
- stvara uslove za razvoj elektroenergetskog sistema (proizvodnje i distribucije);
- donosi mjere za sprečavanje zloupotrebe monopolskog ponašanja korisnika dozvole izdate od strane Regulatora.

3 Ključne aktivnosti

3.1 Sjednice, sastanci i javne rasprave

U toku 2006. godine Regulator je održao 17 redovnih i jednu vanrednu sjednicu i 30 internih sastanaka. Na redovnim sjednicama razmatrana su i utvrđivana akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa Zakonom propisanim ovlašćenjima, a na

internim sastancima su razmatrana pitanja i usvajani akti organizaciono administrativne prirode. U tabelama su statistički podaci o strukturi i broju usvojenih akata na redovnim sjednicama i internim sastancima.

Redovne sjednice	Broj	Interni sastanci	Broj
Vrsta dokumenta:		Vrsta dokumenta	
Zapisnici	17	Zapisnici	30
Usvojene odluke	19	Usvojene odluke	44
Usvojena rješenja	34	Usvojena rješenja	8
Usvojeni zaključci	11	Usvojeni zaključci	43
Obavještenja za javnost	13	Usvojeni pravilnici	3
Utvrdjeni nacrti	11		
Usvojeni pravilnici	2		
Usvojena mišljenja	2		

Tabela br.1 - Struktura i broj donesenih dokumenata

U istom vremenskom periodu REERS je održao 23 javne rasprave u vezi sa donošenjem opštih normativnih akata, određivanjem cijena električne energije u prvom tarifnom postupku, izdavanjem dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti i rješavanjem sporova. U tabeli je prikazan broj javnih rasprava po vrsti:

Vrsta javne rasprave	Pravila i propisi	Izdavanje dozvole	Tarife i tržište	Rješavanje sporova	Ukupan broj održanih rasprava
Opšte javne rasprave	5	6	1	-	12
Tehničke rasprave	1	3	1	1	6
Formalne rasprave	-	-	-	5	5

Tabela br. 2 - Struktura i broj javnih rasprava

3.2 Izdavanje dozvola i nadgledanje

3.2.1 Postupci izdavanja dozvola

Jedna od nadležnosti REERS-a je izdavanje ili oduzimanje dozvola za obavljanje elektrenergetskih djelatnosti i dozvola za izgradnju elektroenergetskih objekata. U skladu sa Pravilnikom za izdavanje dozvola i saglasnosti, REERS vodi registar izdatih dozvola i saglasnosti, a u elektronskom obliku na svojoj internet stranici redovno ažurira Zbirni pregled izdatih dozvola, kao i Listu zaprimljenih zahtjeva za izdavanje dozvola.

Krajem 2005. godine REERS je izdao 18 početnih dozvola sa rokom važenja od 2 godine postojećim elektroenergetskim subjektima:

Vrsta dozvole	Korisnik dozvole
Početna dozvola za proizvodnju električne energije	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Hidroelektrane na Drini" A.D. Višegrad, 2. "Hidroelektrane na Vrbasu" A.D. Mrkonjić Grad, 3. "Hidroelektrane na Trebišnjici" a.d.Trebinje, 4. "Rudnik i termoelektrana Ugljevik" a.d. Ugljevik, 5. "Rudnik i termoelektrana Gacko" a.d. Gacko, 6. "Elektrodistribucija" a.d. Pale, 7. "Elektro- Bijeljina" a.d. Bijeljina,
Početna dozvola za distribuciju električne energije	<ol style="list-style-type: none"> 8. "Elektro Doboj" a.d. Doboj, 9. "Elektrokrajina " a.d. Banjaluka , 10. "Elektrodistribucija" a.d. Pale, 11. "Elektro-Bijeljina" a.d. Bijeljina, 12. "Elektro-Hercegovina" a.d. Trebinje,
Početna dozvola za snabdijevanje tarifnih kupaca električnom energijom	<ol style="list-style-type: none"> 13. "Elektro Doboj" a.d. Doboj, 14. "Elektrokrajina" a.d. Banjaluka, 15. "Elektrodistribucija" a.d. Pale, 16. "Elektro-Bijeljina" a.d. Bijeljina, 17. "Elektro-Hercegovina" a.d. Trebinje,
Početna dozvola za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH	<ol style="list-style-type: none"> 18. ELEKTROPRIVREDA" Republike Srpske, a.d. Trebinje

Tabela br. 3 - Izdate početne dozvole krajem 2005. godine

U toku 2006. godine REERS je zaprimio tri zahtjeva za izdavanje dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti.

Regulator je na svojoj 33. redovnoj sjednici održanoj 16.06.2006. godine donio rješenje o izdavanju dozvole za trgovinu i snabdijevanje na teritoriji Bosne i Hercegovine Uslužnom i trgovinskom preduzeću "Energy Financing Team", d.o.o. Trebinje. Zahtjev za izdavanje ove dozvole je podnesen 27.12.2005. godine, nakon čega je, po zahtjevu za dopunu četiri puta dopunjavan, a potom je REERS 11.04.2006. godine objavio obavještenje o kompletnosti zahtjeva. Na 30. redovnoj sjednici održanoj 27.04.2006. godine utvrđen je nacrt dozvole, a opšta rasprava o nacrtu dozvole je održana 10.05.2006. godine u Trebinju.

Zahtjev za izdavanje dozvole za proizvodnju električne energije u maloj hidroelektrani Divič, Kotor Varoš, od preduzeća MHE Eling Teslić je podnesen 23.01.2006. godine, a nakon toga je više puta dopunjavan. Obavještenje o kompletnosti zahtjeva objavljeno je 09.08.2006. godine. Na 36. redovnoj sjednici održanoj 25.08.2006. godine utvrđen je nacrt dozvole, a opšta rasprava o nacrtu dozvole je održana 08.09.2006. godine u Kotor Varošu. Rješenje o izdavanju dozvole za proizvodnju električne energije preduzeću MHE Eling REERS je donio na svojoj 38. redovnoj sjednici 28.09.2006. godine.

Zahtjev za izdavanje dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine podnijelo je i preduzeće Fabrika glinice "Birač" AD Zvornik. Obavještenje o kompletnosti zahtjeva objavljeno je 5.12.2006. godine. Na 41. redovnoj sjednici održanoj 12.12.2006. godine utvrđen je nacrt dozvole, a opšta rasprava o nacrtu dozvole je održana 18.12.2006. godine u Zvorniku. Rješenje o izdavanju dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom ovom preduzeću REERS je donio na svojoj 42. redovnoj sjednici održanoj 22.12.2006. godine.

3.2.2 Nadzor nad poštivanjem uslova dozvole

U skladu sa odredbama Zakona i Pravilnika za izdavanje dozvola i saglasnosti REERS je u toku 2006. godine, na osnovu usvojenog programa i plana nadzornih provjera, u procesu nadzora i provjere poštivanja uslova izdatih početnih dozvola otpočeo aktivnosti vanrednih i redovnih provjera regulisanih preduzeća.

Izvršene su dvije vanredne provjere koje su rezultirale naložima za preduzimanje mjera za otklanjanje prakse suprotne uslovima izdate dozvole. Radilo se o načinu obračuna utrošene električne energije i obračuna kamate za docnju u izmirivanju novčanih obaveza i postupanju po prigovoru krajnjih kupaca.

Regulisana preduzeća su postupila po nalogu Regulatora za izvršenje mjere i o tome obavijestila Regulatora, a što je potvrđeno redovnom provjerom.

U toku 2006. godine izvršene su redovne nadzorne provjere u objektima korisnika dozvola u jedanaest elektrenergetskih preduzeća koja su korisnici 18 početnih dozvola za obavljanje djelatnosti. U toku sprovođenja nadzora, članovi tima za nadzornu provjeru su pregledom dokumentacije i njenim izuzimanjem, uvidom u stanje postrojenja i opreme, kao i uzimanjem izjava od odgovornih lica korisnika dozvole vršili provjeru usaglašenosti stvarnog stanja sa uslovima izdate dozvole. Izveštaji sa redovne nadzorne provjere sadrže utvrđeno stanje u pogledu poštovanja uslova početne dozvole i utvrđene nepravilnosti korišćenja dozvole. Ovi

izveštaji su dostavljeni korisnicima dozvola na davanje komentara. Po izvršenoj analizi izveštaja i dostavljenih komentara, REERS je izdatim rješenjima naredio mjere za otklanjanje utvrđenih nedostataka u pogledu poštovanja uslova izdatih početnih dozvola.

3.3 Regulacija cijena električne energije i elektroenergetskih usluga

Regulator obavlja poslove u vezi sa regulisanjem cijena električne energije u Republici Srpskoj. Ekonomska regulacija u elektroenergetskom sektoru ima za cilj unapređenje tržišnih principa u skladu sa Zakonom koji se zasniva na opšteprihvaćenim međunarodnim standardima na polju električne energije i teži da promoviše postepenu liberalizaciju nacionalnog tržišta električne energije. Pri tome, Zakon slijedi principe nediskriminacije i ravnopravnosti lica i svojine.

Postepenost u uvođenju liberalizacije se u prvom redu odnosi na proizvodnu funkciju koja je u prvoj fazi regulisana djelatnost sa regulisanim cijenama. Osnivanje tržišnih institucija i izgradnja tržišnih mehanizama će omogućiti uvođenje konkurencije u proizvodnji električne energije i ostvarivanje prava kupaca da slobodno biraju svoga snabdjevača.

Zakonom je propisana nadležnost Regulatora na:

- nadzor i regulisanje odnosa između proizvodnje, distribucije i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom (član 23. Zakona),
- propisivanje metodologije i kriterijuma za utvrđivanje cijena snabdijevanja nekvalifikovanih kupaca električnom energijom (član 23. Zakona),
- utvrđivanje tarifnih stavova za korisnike distributivnih sistema i tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce (član 23. Zakona),
- utvrđivanje strukture cijene i ukupne cijene električne energije na pragu elektrana i posebno za cijenu distribucije električne energije (član 115. Zakona),
- na osnovu člana 30. Zakona, Regulator donosi tarifni sistem za prodaju električne energije.

3.3.1 Prvi tarifni postupak

Odlukom o pokretanju prvog tarifnog postupka (Službeni glasnik Republike Srpske" br. 65/05) od strane REERS-a omogućeno je regulisanim preduzećima da podnesu zahtjeve za odobrenje tarifa i cijena za 2006. godinu.

Zahtjev za odobrenje cijena na pragu 9 elektrana podnijelo je sedam regulisanih preduzeća (JP "Hidroelektrane na Trebišnjici" A.D.Trebinje, "Hidroelektrane na Drini" A.D. Višegrad, "Hidroelektrane na Vrbasu" A.D. Mrkonjić Grad, "Elektrodistribucija" a.d. Pale, EDP " Elektro-Bijeljina" A.D. Bijeljina, "Rudnik i termoelektrana Ugljevik" A.D. Ugljevik, JP "Rudnik i termoelektrana Gacko" A.D. Gacko).

Zahtjev za odobrenje tarifa za korisnike distributivnih sistema podnijelo je pet regulisanih preduzeća (EDP "Elektro-Bijeljina" A.D. Bijeljina, "Elektrodistribucija" a.d.

Pale, AD "Elektro Doboј" Doboј, "Elektrokrajina" a.d. Banjaluka , "Elektro-Hercegovina" a.d. Trebinje).

Zahtjev za odobrenje tarifnih stavova za prodaju električne energije nekvalifikovanim (tarifnim) kupcima podnijelo je pet regulisanih preduzeća (EDP "Elektro-Bijeljina" A.D. Bijeljina, "Elektrodistribucija" a.d. Pale, AD "Elektro Doboј" Doboј, "Elektrokrajina" a.d. Banjaluka, "Elektro-Hercegovina" a.d. Trebinje).

Na ovim raspravama, pored zaposlenih u REERS-u kao aktivne stranke u postupku, učestvovali su ovlašteni predstavnici podnosilaca zahtjeva i umješača. Regulator je odobrio status umješača preduzeću "Elektroprivreda" Republike Srpske, a.d. Trebinje, koja je podnijela zahtjev za učešće u svim tarifnim postupcima u svojstvu umješača.

Drugih umješača u formalnim raspravama prvog tarifnog postupka nije bilo.

Po okončanju formalnih rasprava u toku mjeseca januara 2006. godine strankama u postupku i umješaču dostavljeni su konačni izvještaji voditelja postupka (sedam izvještaja voditelja postupka za odobrenje cijena na pragu elektrana i jedan konsolidovani izvještaj voditelja postupka za odobrenje tarifa za korisnike distributivnih sistema i tarifnih stavova za prodaju električne energije nekvalifikovanim kupcima). Izvještaji su sadržavali detaljne tehničke i ekonomske analize potrebnog prihoda i opravdanih troškova podnosilaca zahtjeva. Svim stranama u postupku data je mogućnost da daju primjedbe na dostavljene izvještaje voditelja postupka. Izvještaji voditelja postupka sa prijedlogom cijena na pragu elektrana, tarifnih stavova za korisnike distributivnih sistema i tarifnih stavova za nekvalifikovane (tarifne) kupce, objavljeni su na internet stranici REERS-a u cilju prikupljanja dodatnih komentara na predložene cijene i tarifne stavove prije njihovog konačnog usvajanja.

Regulator je na 28. redovnoj sjednici održanoj 22.03.2006. godine donio rješenja o odobrenju cijena na pragu elektrana, tarifni sistem za prodaju električne energije u Republici Srpskoj, tarifne stavove za korisnike distributivnih sistema u Republici Srpskoj i tarifne stavove za nekvalifikovane kupce električne energije u Republici Srpskoj. Donesene cijene i tarifni stavovi primjenjuju se od 01.04.2006. godine.

3.3.2 Cijene električne energije u Republici Srpskoj

Do 31.03.2006. godine važile su cijene koje je utvrdila "Elektroprivreda" RS uz saglasnost Vlade Republike Srpske. Od 01.04.2006. godini stupili su na snagu tarifni sistem i tarifni stavovi za prodaju električne energije nekvalifikovanim kupcima koje je donijela REERS.

Pored toga što su promijenjeni pojedinačni tarifni stavovi (jedinične cijene tarifnih elemenata za date kategorije potrošnje i grupe kupaca u određenim dnevnim i sezonskim intervalima), djelimično je promijenjen tarifni sistem, u pogledu načina utvrđivanja obračunske snage za krajnje kupce iz kategorije domaćinstva.

Tarifni sistem koji je u primjeni od 01.04.2006. godine, a koji je propisao Regulator nakon provođenja prvog tarifnog postupka, polazi od klasifikacije tarifnih elemenata, kategorija potrošnje i grupa kupaca i perioda potrošnje koji su bili i ranije u primjeni. Alokacija pripadajućih troškova na osnovu ove klasifikacije izvršena je primjenom marginalne analize (analiza graničnih troškova), što je dovelo do promjena tarifnih stavova u odnosu na važeće u 2005. godini.

Tarifni sistem i tarifni stavovi koje je odobrio Regulator po okončanju tarifnog postupka zasnovani su na troškovima u onoj mjeri u kojoj su bili dostupni raspoloživi potrebni podaci o potrošnji, opterećenju sistema i troškovima, tako da je na osnovu raspoloživih podataka izvršen proračun troškova obezbjeđenja potrebne snage za date grupe kupaca, na osnovu izmjenjenog ili procijenjenog vršnog opterećenja svake posmatrane grupe.

Definisanje tarifnog sistema i određivanje tarifnih stavova na bazi graničnog troška označava početak aktivnosti Regulatora na postepenom eliminisanju unakrsnih subvencija između kategorija potrošnje i grupa kupaca i povezivanje cijene električne energije sa troškovima elektroenergetskog sistema koje potrošnja pod datim uslovima prouzrokuje.

Da bi Regulator izvršio ovaj svoj zadatak potrebno je da regulisana preduzeća unaprijede svoje sisteme praćenja troškova po vrsti i mjestu nastanka, kao i da provedu potrebne analize opterećenja i potrošnje različitih grupa kupaca.

Regulator nije imao na raspolaganju potrebne podatke za analizu eventualne opravdanosti uvođenja novih kategorija potrošnje i tarifnih grupa kupaca u okviru već postojećih, a na osnovu troškova koje njihov način potrošnje prouzrokuje elektroenergetskom sistemu.

U narednom periodu Regulator očekuje od regulisanih preduzeća da provedu cjelovite analize opterećenja i potrošnje, u cilju što pravičnije alokacije troškova po načelu uzročnosti.

Promjene u odnosima cijena električne energije za određene kategorije potrošnje, naročito za kategoriju komercijalnih kupaca - ostala potrošnja na niskom naponu u Republici Srpskoj, ima za cilj približavanje cijene troškovima obezbjeđenja električne energije, dizajniranjem tarifa i tarifnog sistema tako da se efikasno koriste resursi elektroenergetskog sistema.

Za dizajniranje efikasnog tarifnog sistema neophodno je da korisnici dozvola za distribuciju električne energije sistematično provode analize opterećenja i potrošnje električne energije.

Veliki krajnji kupci koji racionalno i efikasno troše električnu energiju, odnosno čija potrošnja odgovara angažovanju vršne snage u periodu koji nije kraći od 8 časova dnevno ostvaruju značajno sniženje ukupne cijene.

Tarifni stavovi koje je utvrdio REERS u 2006. godini odražavali su prvu fazu u realizaciji ciljeva REERS-a, a to je racionalizacija troškova u elektroenergetskom sistemu, što se postiglo utvrđivanjem prihoda na osnovu opravdanih troškova i dobrenog povrata na uloženi kapital, te postepeno približavanje cijene troškovima obezbjeđenja električne energije i postepeno ukidanje unakrsnih subvencija između kategorija potrošnje, izbjegavajući tarifne šokove.

OPIS			Tarifni stavovi za nekvalifikovane kupce električne energije							
			Obračunska snaga		Aktivna električna energija		Prekomjerno preuzeta reaktivna električna energija		Mjerno mjesto kupca	
Kategorije potrošnje i grupe kupaca		Jed. mjere	KM/kW/mjesec		KM/kWh		KM/kVArh		KM/mjesec	
Naziv kategorije	Naziv grupe	Sezona	VS (zima)	NS (ljetno)	VS (zima)	NS (ljetno)	VS (zima)	NS (ljetno)	VS (zima)	NS (ljetno)
		Doba dana								
110 kV		VT	6,6300		0,0596		0,0170		-	-
		MT	-		0,0298		-			
35 kV		VT	6,1500		0,0603		0,0209		-	-
		MT	-		0,0302		-			
10 kV		VT	7,5500		0,0621		0,0248		-	-
		MT	-		0,0310		-			
0,4 kV - ostala potrošnja	1 TG	VT	13,2200		0,0708		0,0355		-	-
		MT	-		0,0354		-			
	2 TG	ST	4,0500	2,7000	0,1675	0,1117	-	-	-	-
	3 TG	VT	4,0500	2,7000	0,2094	0,1396	0,0426	0,0284	-	-
		MT	-	-	0,1047	0,0698	-	-		
	6 TG	ST	4,0500	2,7000	0,1044	0,0696	-	-	-	-
	7 TG	VT	4,0500	2,7000	0,1304	0,0870	0,0426	0,0284	-	-
		MT	-	-	0,0652	0,0435	-	-		
0,4 kV - javna rasvjeta		ST	-		0,1253		-		-	
0,4 - domaćinstva	1 TG	ST	1,5000	1,0000	0,1044	0,0696	-	-	-	-
	2 TG	VT	1,5000	1,0000	0,1304	0,0870	-	-		
		MT	-	-	0,0652	0,0435	-	-		

Tabela br. 4 - Tarifni stavovi za nekvalifikovane kupce električne energije

Značajan korak u pravcu otvaranja tržišta električne energije predstavlja i donošenje **tarifnih stavova za korištenje mreže**. Definisanjem tarifnih stavova mrežne tarife stiču se uslovi da krajnji kupci pod istim, odnosno ravnopravnim uslovima nabavljaju električnu energiju od snabdjevača, pri čemu su uslovi korištenja mreže regulisani, te se onemogućava nelojalna prednost distributera ili lica povezanog sa distributerom, u tržišnoj utakmici.

Tarifni stavovi za korisnike distributivnih sistema									
OPIS			Obračunska snaga		Aktivna električna energija		Prekomjerno preuzeta reaktivna električna energija		
Kategorije potrošnje i grupe kupaca			Jed. mjere	KM/kW/mjesec		KM/kWh		KM/kVArh	
Naziv kategorije	Naziv grupe	Sezona	VS (zima)	NS (ljetno)	VS (zima)	NS (ljetno)	VS (zima)	NS (ljetno)	
		Doba dana							
35 kV		VT	6,14		0,0033		0,0209		
		MT	-		0,0016		-		
10 kV		VT	7,52		0,0047		0,0248		
		MT	-		0,0024		-		
0,4 kV - ostala potrošnja	sa mjerenjem snage	VT	13,19		0,0135		0,0355		
		MT	-		0,0068		-		
	jednotarifni	ST	3,76	2,50	0,0493	0,0329	-	-	
		VT	3,76	2,50	0,0616	0,0411	0,0426	0,0284	
	dvotarifni	MT	-	-	0,0308	0,0205	-	-	
		ST	-	-	-	-	-	-	
0,4 kV - javna rasvjeta		ST	-		0,0783		-		
0,4 - domaćinstva	jednotarifni	ST	2,08	1,39	0,0493	0,0329	-	-	
		VT	2,08	1,39	0,0616	0,0411	-	-	
	dvotarifni	MT	-	-	0,0308	0,0205	-	-	
ST		-	-	-	-	-	-		

Tabela br. 5 - Tarifni stavovi za korisnike distributivnih sistema

REERS je utvrdio tarifne stavove za korisnike distributivnih sistema tako da krajnji kupac koji želi da koristi svoje pravo izbora kao kvalifikovani kupac ima jasnu i transparentno iskazanu cijenu usluge korišćenja elektroenergetske mreže, uključujući i sve troškove koji se obračunavaju na prenosnoj mreži. Utvrđivanjem tarife za korišćenje mreže ostvaren je temeljni preduslov za otvaranje maloprodajnog tržišta električne energije.

Kupcima iz kategorije "ostala potrošnja na niskom naponu" i kategorije "domaćinstava" kojima se snaga ne mjeri, obračunska snaga je utvrđena u sljedećim mjesečnim iznosima:

- "ostala potrošnja na niskom naponu" 2. i 3. tarifna grupa : 5 kW po kupcu
- "ostala potrošnja na niskom naponu" 6. i 7. tarifna grupa : 7 kW po kupcu
- "domaćinstva" 1. tarifna grupa: 3,3 kW po kupcu
- "domaćinstva" 2. tarifna grupa: 5,2 kW po kupcu.

3.4 Zaštita kupaca

3.4.1 Regulatorni okvir zaštite kupaca

Zakonom o električnoj energiji propisane su sljedeće nadležnosti Regulatora u vezi sa zaštitom kupaca:

- regulisanje kvaliteta usluge, tarife i rentabilne cijene, imajući u vidu interese kupaca i potrebe preduzeća za isporuku električne energije,
- obezbjeđenje transparentnog i nediskriminatornog ponašanja na tržištu električne energije,
- donošenje mjera za sprečavanje zloupotrebe monopolskog položaja korisnika dozvola izdatih od strane Regulatora,
- učešće u postizanju sporazuma između kupaca i snabdjevača električnom energijom,
- obezbjeđenje i drugih indirektnih ciljeva zaštite potrošača prilikom propisivanja uslova dozvola za obavljanje određene elektroenergetske djelatnosti.

Problematika zaštite potrošača u Bosni i Hercegovini regulisana je i Zakonom o zaštiti potrošača ("Službeni glasnik BiH" broj 25/06).

Zaštita potrošača postaje jedno od značajnih pitanja politike regulacije u svim državama u kojima su u toku procesi deregulacije i liberalizacije energetskog sektora. U tu svrhu regulatornim tijelima se sve više povjerava obaveza i zadatak da na otvorenom elektroenergetskom tržištu razmatraju pitanja zaštite kupaca, zaštite elektroenergetskih subjekata i okoline.

Zaštita kupaca ima više aspekata:

- zaštita kupca u uslovima monopola u pogledu ostvarivanja **prava na pristup** električnoj energiji pod ravnopravnim uslovima, sa javnim i unaprijed poznatim pravilima i po razumnim i opravdanim cijenama zasnovanim na troškovima,
- zaštita krajnjih kupaca u pogledu obezbjeđenja **univerzalne javne usluge** (potrošači u udaljenim područjima, potrošači sa malom potrošnjom i koji na drugi način mogu biti zanemareni od strane snabdjevača),
- socijalna ugroženost u pogledu **visine izdataka** za električnu energiju u odnosu na prihode domaćinstva i mogućnosti domaćinstva da priušte minimalne humane uslove života (potrošači sa niskim primanjima).

U regulatornoj nadležnosti je zaštita prava kupaca u pogledu prava na pristup mreži, i s tim povezana pitanja iz oblasti zaštite kupaca od zloupotrebe monopolskog položaja korisnika dozvole za obavljanje elektroenergetske djelatnosti.

Osnovni elementi obezbjeđenja ravnopravnosti i nediskriminacije u korišćenju distributivne mreže i snabdijevanju krajnjih kupaca električne energije koji su bili predmet rada Regulatora su:

- definisanje uslova isporuke i snabdijevanja električnom energijom, minimalnog standarda usluge i obavezujućih elemenata ugovorne zaštite potrošača električne energije u uslovima monopola,
- unaprijed poznate, lako uporedive cijene usluga, utvrđene na jasan i objektivan način na osnovu unaprijed definisane metodologije i primijenjene bez diskriminacije,

- obezbjeđivanje prava na jednostavan, brz i efikasan postupak zaštite kupca u slučaju povrede njegovih prava.

Zaštita prava krajnjih kupaca u pogledu uslova pristupa mreži i korišćenja mreže, minimalnog standarda usluge i ugovorne zaštite u odnosima sa korisnikom dozvole za distribuciju električne energije i korisnikom dozvole za snabdijevanje definisana je Opštim uslovima za isporuku i snabdijevanje električnom energijom. Ovim aktom propisani su prava i obaveze korisnika mreže i krajnjeg kupca, korisnika dozvole za distribuciju električne energije i korisnika dozvole za snabdijevanje, procedure priključenja i pristupa mreži, elementi ugovora i informacije koje se moraju pružiti kupcu.

U pogledu mjera zaštite krajnjih potrošača, a posebno zaštite ugroženih potrošača, uključujući mjere pomoći da se izbjegne isključenje, kao i mjere zaštite potrošača u udaljenim područjima, Opštim uslovima su propisani uslovi pod kojima se može isključiti potrošač sa mreže, procedura isključenja, a posebno je propisana zabrana da datum isključenja bude u dane državnih praznika, dane vikenda ili dane kada ne radi uslužni centar korisnika dozvole. Takođe, zabranjeno je isključenje potrošača koji koriste elektro - medicinsku opremu za održavanje zdravlja. U slučaju ekstremno hladnog vremena, obustava isporuke se može primijeniti samo kao krajnja mjera.

Odredbama Pravilnika o sticanju statusa kvalifikovanog kupaca dodatno je, u prelaznom periodu otvaranja tržišta, određena obaveza rezervnog snabdijevanja kvalifikovanih kupaca (pri tome domaćinstva još uvijek nisu kvalifikovani kupci, te se na njih ova garancija ne odnosi).

REERS je u 2006. godini utvrdio tarifne stavove za korisnike distributivnih sistema i tarifne stavove za nekvalifikovane kupce električne energije, u skladu sa odredbama Pravilnika o tarifnoj metodologiji i tarifnom postupku, te na taj način obezbijedio da cijene električne energije budu utvrđene na osnovu unaprijed definisane metodologije, zasnovane na objektivnim kriterijumima, javno objavljene prije primjene i primijenjene bez diskriminacije.

REERS vrši nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata koji su mu stavljeni u nadležnost, uključujući i nadzor nad primjenom tarifa.

Postupajući po Zaključku Narodne skupštine Republike Srpske broj 01-404/06 od 12.04.2006. godine, donesenom na 33. sjednici održanoj dana 12.04.2006. godine, Regulator je na svojoj 31. redovnoj sjednici, održanoj 11.05.2006. godine, donio Zaključak u vezi sa obračunom kamata na potraživanja po osnovu isporučene električne energije kojim su, pored ostalog, utvrđene obaveze za postupanje preduzeća koja obavljaju djelatnost distribucije i snabdijevanja krajnjih kupaca električnom energijom u vezi sa obračunom, fakturisanjem i naplatom, uključujući i obavezu preispitivanja već obračunatih kamata. Ove mjere rezultirale su korekcijom obračuna kod preduzeća koja su obračunavala kamatu protivno pozitivnim propisima.

Odredbama Pravilnika o javnim raspravama i rješavanju sporova i žalbi definisana je procedura rješavanja prigovora i žalbi krajnjih kupaca na odluke i radnje korisnika dozvole za distribuciju električne energije i korisnika dozvole za snabdijevanje, te na taj način krajnjim kupcima obezbijedena zaštita na brz, jeftin i efikasan način u slučaju povrede prava za čiju zaštitu je nadležan Regulator. Detaljni podaci o rješavanju sporova i žalbi dati su pod tačkom 3.4.1.1.

3.4.1.1 Rješavanje sporova i žalbi

Uvođenjem regulacije u elektroenergetski sektor podstaknuta je politika aktivne zaštite potrošača i uspostavljena komunikacija između različitih učesnika na tržištu električne energije, a naročito krajnjih kupaca sa Regulatorom, što je naročito došlo do izražaja u 2006. godini. Regulator rješava sporove u vezi sa:

- pravom na napajanje električnom energijom,
- pravom pristupa na distributivnu mrežu,
- obavezom isporuke električne energije,
- tarifama po kojima se energija isporučuje,
- zastojsima u napajanju električnom energijom,
- odbijanjem isporuke električne energije i
- kvalitetom napajanja električnom energijom.

Proizvođač električne energije, ili kvalifikovani kupac električne energije, kojem je odbijen pristup mreži ili je nezadovoljan uslovima pristupa, može podnijeti žalbu Regulatoru. Važećim propisima definisani su osnovni uslovi pod kojima se može odbiti pristup mreži koji se uglavnom svode na ograničenost tehničkih ili pogonskih mogućnosti.

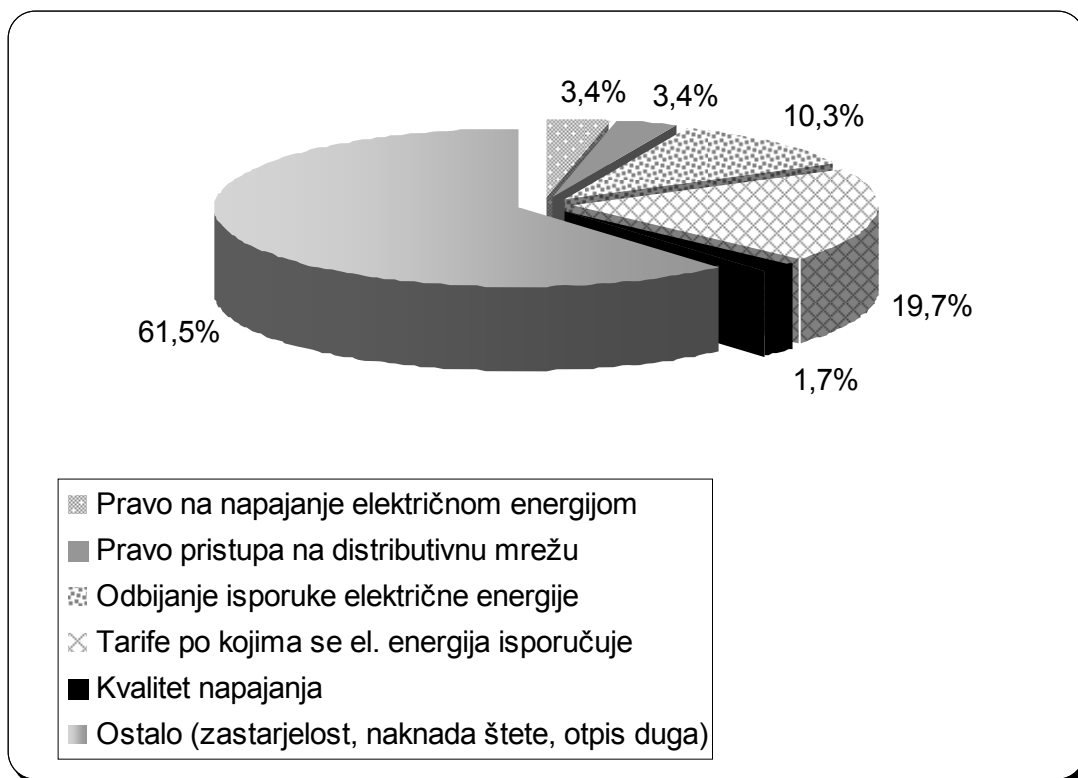
Pored navedenog, Regulator odlučuje i po žalbama na rješenje zahtjeva za dobijanje elektroenergetske saglasnosti za priključenje krajnjih kupaca na distributivnu mrežu.

U toku 2006. Regulatoru je podneseno 117 zahtjeva za rješavanje spora iz regulatorne nadležnosti, od čega je 112 riješeno do kraja 2006. godine.

U toku 2006. godine zaprimljene su i rješavane dvije žalbe na rješenje o izdatoj elektroenergetskoj saglasnosti.

Zbog velikog broja prigovora kupaca na zastaru obaveza prema regulisanim preduzećima, koji su se obraćali Regulatoru radi pokretanja sporova, Regulator je održao posebnu tehničku raspravu na koju su pozvani predstavnici preduzeća koja vrše obračun, fakturisanje i naplatu potraživanja od krajnjih kupaca, udruženja krajnjih kupaca, predstavnik kancelarije Ombudsmena Republike Srpske i stručnjaci iz oblasti obligacionih odnosa. Sporovi u vezi sa pitanjima zastare nisu u regulatornoj nadležnosti, ali je Regulator inicirao raspravu sa ciljem da regulisana preduzeća ovoj problematici pristupe na zakonski zasnovan način i bez diskriminacije kupaca.

Izveštaj sa tehničke rasprave je objavljen na internet stranici Regulatora i usvojeni su zaključci u kojima je Regulator formulisao svoje stanovište po pitanju ovakvih sporova.

Slika br. 1 - Struktura rješanih prigovora u 2006. godini

3.4.2 Zaštita socijalno ugroženih kupaca

Kada je riječ o zaštiti socijalno ugroženih kupaca u pogledu visine izdatka za električnu energiju i priuštivosti električne energije za socijalno ugrožene kupce, ova pitanja ne spadaju u neposrednu regulatornu nadležnost.

Međutim, imajući u vidu da priuštivost električne energije prvenstveno zavisi od tarifa i međuzavisnost raznih mehanizama zaštite kupaca, REERS je dao svoj doprinos u mnogim aktivnostima koje se se vodile u Republici Srpskoj, BiH i Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope, a koje su imale za cilj unapređenje mehanizama zaštite socijalno ugroženih krajnjih kupaca i povećanje priuštivosti električne energije za krajnje kupce u stanju socijalne potrebe.

U RS se trenutno ne primjenjuje nikakav poseban mehanizam zaštite socijalno ugroženih potrošača električne energije koji bi bio u vezi sa izdacima za električnu energiju.

REERS je na osnovu podataka kojima raspolaže nastojala obezbijediti uvid zainteresovanim stranama u informacije kojima raspolaže, a koje mogu biti od značaja za procjenu ugroženosti krajnjih kupaca sa stanovišta priuštivosti električne energije.

Standardni potrošač iz kategorije domaćinstva po metodologiji EUROSTAT-a troši 3500 kWh električne energije godišnje, od čega noću (tj. u nižoj tarifi) 1300 kWh. Prosječna cijena u zemljama EU-15 je iznosila 10,94 €/kWh u 2006. godini.

Prosječan potrošač u kategoriji domaćinstva u RS troši 3600 kWh električne energije. Prosječna cijena u 2006. godini za standardnog potrošača iz kategorije domaćinstva u RS je iznosila 5,76 €/kWh.

Izdatak za električnu energiju predstavlja 16% minimalne zarade u RS, a 7,21% prosječne zarade, dok je u zemljama EU-15 taj procenat do 5% od minimalne zarade.

Studija "Socijalna procjena potrošača električne energije i vrednovanje programa socijalne zaštite" iz 2004. godine daje neke podatke o socijalnom stanju potrošača.

Prema nalazima pomenute studije, a u skladu sa definicijom socijalno ugroženog potrošača koju daje ERGEG (kupac koji je zakonom definisan kao lice koje treba zaštititi u njegovom odnosu sa snabdjevačem), struktura socijalno ugroženih potrošača¹ u RS je sljedeća:

Kategorija socijalne ugroženosti lica	Broj lica u kategoriji	Broj lica korisnika socijalne pomoći
Lica nesposobna za rad i bez materijalnog osiguranja	42.981	25.551
Invalidi i lica ometena u razvoju	25.428	16.012
Nezaposleni	147.635	1.677
Stara lica bez porodičnog staranja	43.143	16.422
Penzioneri sa niskim penzijama	96.642	

Tabela br. 6 - Podaci o socijalnoj ugroženosti

S obzirom da potrošač električne energije nije samo jedno fizičko lice, već domaćinstvo, broj lica - korisnika socijalne pomoći je najbliži podatak broju potrošača koji bi mogli ili trebali ostvariti pravo na zaštitu u snabdijevanju električnom energijom.

Za subvencionisanje potrošnje električne energije koja pokriva osnovne egzistencijalne potrebe u domaćinstvu, a koja se zavisno od načina utvrđivanja kreće od 75 do 200 kWh mjesečno, za subvencionisanje potrošnje lica - korisnika socijalne pomoći, prema podacima navedenim u Studiji, potrebno je u Republici Srpskoj subvencionisati minimalno 4 do 11 GWh utrošene električne energije mjesečno, što iznosi godišnji izdatak od minimalno 5 mil. KM (za 75 kWh mjesečne potrošnje) odnosno 13 mil. KM za subvencionisanje 195 kWh mjesečne potrošnje.

3.5 Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električne energije

Cilj donošenja Opštih uslova je unapređenje efikasnosti, sigurnosti i pravičnosti u isporuci i snabdijevanju električnom energijom, kao i obezbjeđenje transparentnog i nediskriminatorskog ponašanja subjekata u elektroenergetskom sektoru.

Opštim uslovima za isporuku i snabdijevanje električnom energijom uređuje se snabdijevanje i isporuka električne energije, priključenje objekata krajnjih kupaca i proizvođača na distributivnu mrežu u Republici Srpskoj, kao i drugi odnosi između krajnjih kupaca, korisnika dozvole za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije, korisnika dozvole za obavljanje djelatnosti snabdijevanja tarifnih kupaca električnom energijom, korisnika dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i

¹ Podaci iz 2003. i 2004. godine

snabdijevanja električnom energijom i korisnika dozvole za proizvodnju električne energije čiji su objekti priključeni na distributivnu mrežu, a naročito:

- uslovi i način za priključenje objekata krajnjih kupaca ili proizvođača na distributivnu mrežu, uključujući:
 - izdavanje elektroenergetskih saglasnosti,
 - podnošenje zahtjeva za priključenje, kriterijume i uslove za priključenje objekta krajnjeg kupca ili proizvođača na elektroenergetsku mrežu, i
 - način i rokovi zaključenja ugovora o priključenju na elektroenergetsku mrežu, ugovora o pristupu mreži i ugovora o snabdijevanju električnom energijom,
- kvalitet isporuke i snabdijevanja električnom energijom,
- način na koji se utrošena električna energija mjeri, očitava, obračunava i naplaćuje,
- zahtjevi u pogledu tačnosti mjernih uređaja,
- uslovi, način, mjere i redosljed ograničenja isporuke električne energije, u slučaju opšte nestašice električne energije,
- uslovi i način pod kojima može biti obustavljena isporuka električne energije krajnjem kupcu,
- način informisanja krajnjih kupaca u slučaju obustave i ograničenja u isporuci električne energije,
- uslovi i način na koji se obračunavaju i isplaćuju štete uzrokovane neosnovanom obustavom isporuke električne energije, isporukom električne energije smanjenog kvaliteta ili ograničenjem isporuke električne energije,
- uslovi pod kojim se isporuka električne energije ne obustavlja kupcima, uključujući i slučajeve kada utrošena električna energija nije plaćena, kao i način regulisanja međusobnih obaveza u takvim slučajevima,
- mjere koje se preduzimaju u slučaju kvarova u elektroenergetskom sistemu i mjere zaštite elektroenergetskog sistema od prekomjerne potrošnje,
- način utvrđivanja količine i snage neovlašćeno utrošene električne energije, kao i način obračuna i naplate tih količina električne energije,
- uslovi i način za priključenje gradilišta i privremenih objekata.

Regulator je u 2005. godini započeo aktivnosti na izradi nacrtu Opštih uslova za isporuku i snabdijevanje električnom energijom u Republici Srpskoj, a nacrt ovog akta utvrđen je na 29. redovnoj sjednici održanoj dana 20. aprila 2006. godine. Obavještenje za javnost za prikupljanje komentara i održavanje javnih rasprava blagovremeno je objavljeno u pisanim medijima, a nacrt Opštih uslova sa obrazloženjem dostavljen je zainteresovanim licima samoinicijativno, a mogao se preuzeti i u sjedištu REERS-a. Zainteresovana pravna i fizička lica, kao i pozvani stručnjaci, podnosili su pisane komentare na nacrt Opštih uslova u periodu od dana objavljivanja obavještenja do dana isteka roka za podnošenje komentara 25.05.2006. godine.

U postupku javnog razmatranja Nacrta Opštih uslova REERS je održao dvije tehničke (Trebinje 16.05.2006. godine i Banja Luka 24.05.2006. godine) i tri opšte

rasprave (Pale 18.05.2006. godine, Bijeljina 19.05.2006. godine i Doboj 23.05.2006. godine).

REERS je održao i jednu dodatnu tehničku raspravu dana 14.06.2006. godine u Trebinju, čiji je predmet bio revidovani Nacrt Opštih uslova sa ugrađenim, od strane stručnih službi REERS-a prihvaćenim, komentarima javnosti i struke.

Navedeni tekst nacrtu Opštih uslova sa Sažetkom komentara i prijedlozima izmjena nacrtu Opštih uslova objavljen je na internet stranici REERS-a kako bi sva zainteresovana lica još jednom mogla učestvovati u postupku kreiranja prijedloga Opštih uslova, u ostavljenom roku do 14.06.2006. godine.

Nakon provedenog postupka javnog razmatranja i analize primljenih komentara izrađen je prijedlog Opštih uslova za isporuku i snabdijevanje električnom energijom, koji je usvojen na 34. redovnoj sjednici održanoj dana 29.06.2006. godine.

Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom objavljeni su u "Službenom glasniku Republike Srpske" br. 66/06.

3.6 Otvaranje tržišta

Jedan od osnovnih ciljeva otvaranja energetskeg tržišta je omogućavanje jednakih, transparentnih i nepristrasnih uslova snabdjevačima električne energije da vrše djelatnost snabdijevanja kupaca i obratno, pravo kupaca na odabiranje snabdjevača. U članu 1. Zakona propisano je da on "teži da promoviše postepenu liberalizaciju nacionalnog tržišta električne energije" slijedeći principe nediskriminacije i ravnopravnosti lica i svojine.

Monopolske djelatnosti, kao što su upravljanje prenosnom i distributivnom mrežom i obezbjeđenje pomoćnih usluga za efikasan rad elektroenergetskog sistema, su predmet potpune regulacije nadležnog tijela. Proizvodnja električne energije, trgovina i snabdijevanje krajnjih kupaca električnom energijom se postepeno liberalizuju uvođenjem tržišnih mehanizama.

Bosna i Hercegovina je ratifikacijom Ugovora o osnivanju energetske zajednice Jugoistočne Evrope prihvatila primjenu direktiva Evropske Unije o tržištu energije, zaštiti okoline, konkurenciji i obnovljivoj energiji po vremenskom rasporedu utvrđenom Ugovorom. Shodno usvojenim zakonima i međunarodno preuzetim obavezama, Bosna i Hercegovina se pridružuje ostalim zemljama u regionu koje su svoje tržište već otvorile.

Uvođenje konkurencije na tržištu električne energije BiH i liberalizacija tog tržišta zahtijevale su pripremu i usvajanje određenih podzakonskih akata od strane regulatornih tijela u BiH.

DERK i entitetske regulatorne komisije harmonizovano su otpočele aktivnosti na izradi propisa koji će omogućiti inicijalno otvaranje tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u 2006. godini donijela Odluku o obimu, uslovima i vremenskom rasporedu otvaranja tržišta u BiH na osnovu Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH, a REERS i FERK su propisali kriterijume za sticanje statusa kvalifikovanog

kupca Pravilnikom za sticanje statusa kvalifikovanog kupca, čime su se stvorili uslovi za postepeno otvaranje tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini.

REERS je utvrdila nacrt Pravilnika za sticanje statusa kvalifikovanog kupca 10.08.2006. godine, a po provođenju javne rasprave, ovaj akt je usvojen 06.09.2006. godine na 34. redovnoj sjednici i objavljen u "Službenom glasniku Republike Srpske" br. 88/06. Primjena Pravilnika otvara mogućnost krajnjem kupcu da slobodno izabere snabdjevača, a sam Pravilnik reguliše uslove i kriterijume za sticanje statusa kvalifikovanog kupca, njegova prava i obaveze, prava i obaveze snabdjevača, naročito u toku prelaznog perioda postepenog otvaranja tržišta imajući u vidu potrebu za prilagođavanjem novim uslovima i potrebu obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja kupaca električnom energijom.

Donošenjem Pravilnika o sticanju statusa kvalifikovanog kupca stvoreni su formalno-pravni preduslovi iz nadležnosti Regulatora za otvaranje tržišta električne energije. Početak uspostave konkurentskog tržišta za kupce sa godišnjom potrošnjom električne energije većom od 10 GWh određen je od 1. januara 2007. godine. Nakon toga, počevši od 01.01.2008. godine pravo izbora snabdjevača dobijaju manji industrijski i komercijalni kupci i na kraju 2015. godine svi krajnji kupci, uključujući krajnje kupce iz kategorije domaćinstava.

Dinamika otvaranja tržišta određuje se u skladu sa ostvarenjem ključnih pretpostavki, među koje, pored uspostave operatora sistema i izdavanja dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja, spadaju donošenje mrežnih pravila, tržišnih pravila, mrežnih tarifa i tarifa za pomoćne usluge, rukovodeći se usvojenim terminima u okviru procesa uspostavljanja energetske zajednice za Jugoistočnu Evropu.

Regulator je donio pravila o statusu kvalifikovanog kupca koja će omogućiti postepene promjene na polju trgovine i snabdijevanja električnom energijom, kako se otvaranje veleprodajnog tržišta i pravo izbora snabdjevača ne bi nepovoljno odrazili na sigurnost snabdijevanja krajnjih kupaca električne energije u Republici Srpskoj u prelaznom periodu dok se ne definiše i uspostavi tržište električne energije u Bosni i Hercegovini.

3.7 Obnovljivi izvori energije

3.7.1 Obnovljivi izvori energije i energetska politika

Većina evropskih država već se opredijelila da u okviru energetske politike ugrade planove većeg korišćenja obnovljivih izvora energije i da prilagode zakonodavni okvir u kome će se ti planovi primjenjivati. Na osnovu tih inicijativa donesena je i Direktiva o promociji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora (2001/77/EC), koja zahtijeva povećanje učešća obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije.

Bosna i Hercegovina se potpisivanjem Ugovora o uspostavi energetske zajednice obavezala na primjenu navedene direktive EU o obnovljivim izvorima energije (energija vjetra, hidroenergija, solarna energija, biomasa i otpad, bioplin, geotermalna energija) i treba da nastoji da se pridržava protokola iz Kjota. Plan za implementaciju Direktive 2001/77/EC Bosna i Hercegovina će dostaviti Evropskoj

komisiji u roku od godine dana od datuma stupanja na snagu Ugovora o uspostavi Energetske zajednice.

Krajem 2006. godine REERS je učestvovala u pripremi izrade plana za implementaciju direktive 2001/77/EC. Izrada navedenog plana za BiH, u koordinaciji Ministarstva ekonomskih odnosa i spoljne trgovine BiH, kao i njegovo dostavljanje Evropskoj komisiji planirano je za 2007. godinu.

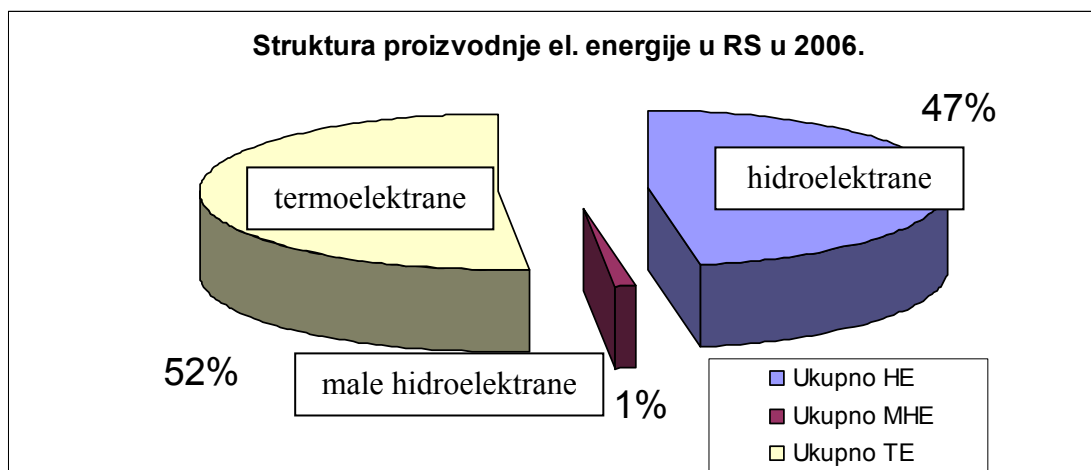
Osnovna pitanja koja tretira Direktiva 2001/77/EC i plan za njenu implementaciju su:

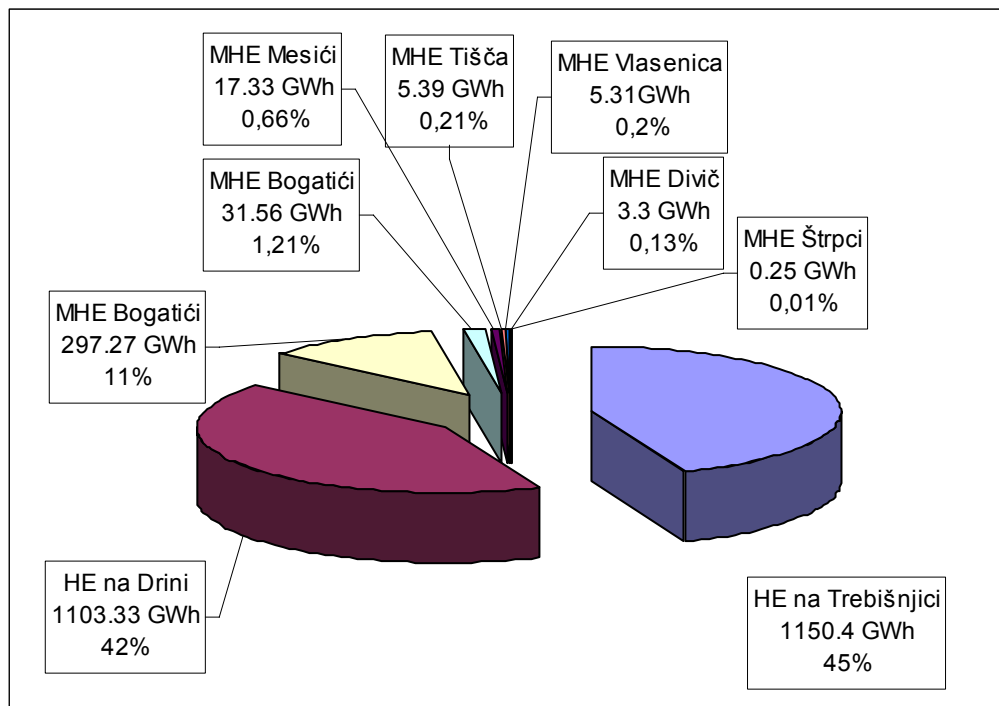
- Indikativni ciljevi učešća proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji električne energije
- Mehanizmi podsticaja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske je preduzela niz aktivnosti za obezbjeđenje podloga za izradu indikativnih planova koje su se odnosile na izradu pregleda postojećeg stanja, potencijala, kao i mogućih scenarija za promociju upotrebe obnovljivih izvora energije u Republici Srpskoj. Pri izradi navedenih dokumenata koristila su se iskustva zemalja iz okruženja i Evropske Unije.

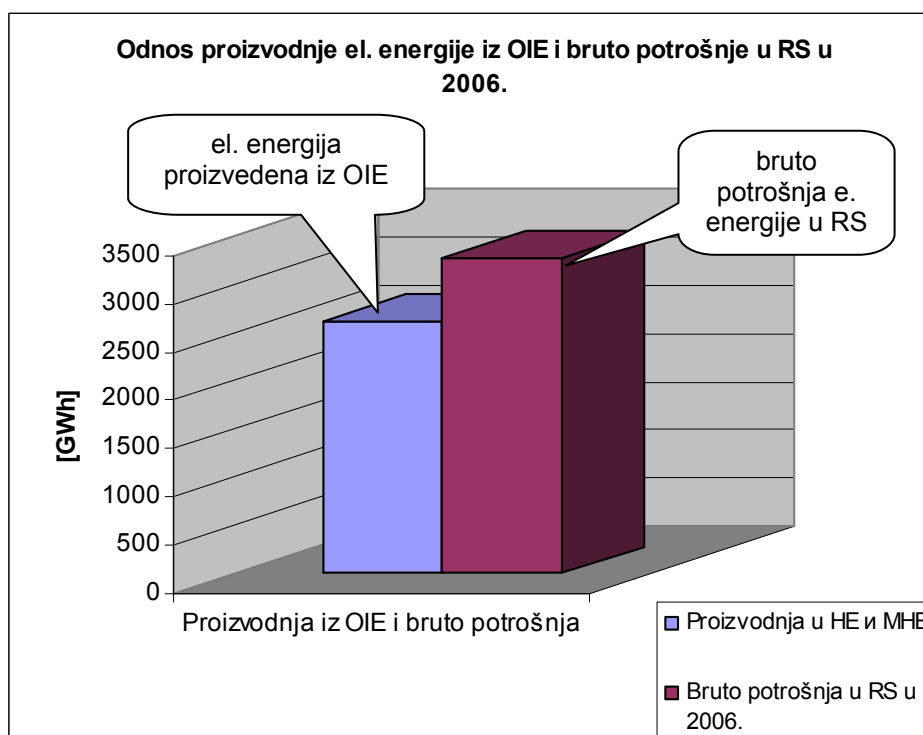
Neki indikativni podaci su dati na sljedećim slikama na kojima je prikazana struktura proizvodnje električne energije u RS, učešće električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije (OIE) u bruto potrošnji Republike Srpske, te procentualno učešće pojedinih proizvodnih objekata koji koriste OIE u proizvodnji električne energije iz OIE u Republici Srpskoj.

- U Republici Srpskoj se od obnovljivih izvora energije koristi isključivo hidroenergija, a udio proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji električne energije u Republici Srpskoj u 2006-oj godini iznosio je cca 80%.

Slika br. 2 - Učešće pojedinačnih objekata u proizvodnji el. energije iz OIE

3.7.2 Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog proizvođača

Korišćenje obnovljivih izvora ugrađeno je u Zakon o električnoj energiji Republike Srpske. Članom 30. Zakona propisano je da je Regulator dužan da donese subvencije za izvore koji koriste otpad ili kombinovanu proizvodnju toplotne

električne energije, a članom 37. da preduzeće koje u pojedinačnom proizvodnom objektu proizvodi električnu energiju koristeći otpad ili obnovljive izvore energije, na ekonomski primjeren način i u skladu sa mjerama zaštite okoline, može steći status kvalifikovanog proizvođača, na osnovu uslova koje propisuje Regulator.

U cilju realizacije navedenih zakonskih odredbi Regulator je započeo aktivnosti na izradi i donošenju podzakonskog akta o sticanju statusa kvalifikovanog proizvođača.

Ovaj akt treba propisati uslove i način korišćenja obnovljivih izvora energije, kvalifikovati postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, definisati pojedina prava i obaveze učesnika na energetsom tržištu, te odrediti načine podsticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Položaj kvalifikovanog proizvođača treba da omogući povlastice kojima se stimuliše izgradnja kapaciteta, a subvencije i drugi vidovi podsticaja korišćenje obnovljivih izvora električne energije u skladu sa energetsom politikom i direktivama EU. REERS se suočio sa činjenicom da na nivou Republike Srpske ne postoji Elektroenergetska politika kojom se mogu definisati i mehanizmi državnih podsticaja za izgradnju kapaciteta i korišćenja električne energije iz obnovljivih izvora po prioritetima pojedinih izvora i raspoložive tehnologije.

Značajnu ulogu u ovoj oblasti ima Vlada Republike Srpske, koja po članu 5. Zakona vodi elektroenergetsku politiku, uključujući mogućnosti korišćenja različitih primarnih izvora energije i upotrebu obnovljivih izvora za proizvodnju električne energije.

Direktive Evropske Unije propisuju da države članice treba da utvrde indikativne ciljne vrijednosti učešća energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji električne energije, te se Regulator u donošenju propisa iz ove oblasti mora oslanjati na relevantne elemente energetske politike.

Aktivnosti REERS-a na donošenju pravila o uslovima za sticanje statusa kvalifikovanog proizvođača, vezano za subvencije i druge mehanizme podsticaja za obnovljive izvore, zavise od formulisane elektroenergetske politike Republike Srpske.

Postupajući po zahtjevu Ministarstva privrede, energetike i razvoja Republike Srpske, REERS je na 31. redovnoj sjednici, održanoj 12. maja 2006. godine, razmotrila propise i procedure utvrđivanja i primjene cijene električne energije za male elektrane snage do 5 MW, te dala Mišljenje o cijenama električne energije za male elektrane snage do 5 MW.

U ovom dokumentu REERS je utvrdila svoju poziciju u odnosu na troškove distributera i snabdjevača tarifnih kupaca prilikom preuzimanja električne energije iz hidroelektrana priključenih na njihovu mrežu. REERS je zauzela stanovište da će priznati kao opravdan trošak nabavke električne energije ako je jednak ili manji od izbjegnutih troškova obezbjeđenja iste količine električne energije putem prenosne mreže. U uslovima kada nije definisana elektroenergetska politika u pogledu strukture obnovljivih izvora i indikativnih ciljeva njihovog učešća u ukupnoj potrošnji, ovakav pristup REERS-a obezbjeđuje da obaveza preuzimanja električne energije na distributivnom nivou ne utiče negativno na cijenu za krajnje kupce, a istovremeno se proizvođačima - malim hidroelektranama daje relativno pouzdan okvir prodajne cijene na osnovu koje mogu planirati svoje poslovanje.

3.8 Saradnja

3.8.1. ERRA - Regionalno udruženje energetske regulacijske tijela

Regionalna asocijacija energetskih regulatora ("Energy Regulators Regional Association" - ERRA) je udruženje regulatornih tijela država centralne i istočne Evrope, zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza i Turske sa sjedištem u Budimpešti. ERRA ima 21 punopravnih i 5 pridruženih članova. Ciljevi ERRA-e su poboljšanje regulisanja energetskih djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustava između članova, bolji pristup informacijama o svjetskom iskustvu u regulisanju energetskih djelatnosti.

Punopravno članstvo u ERRA-i ima Državna regulatorna komisija za električnu energiju BiH (DERK) od 19.05.2004. godine. REERS u narednom periodu planira podnijeti zahtjev za sticanje statusa pridruženog članstva ovom udruženju, s obzirom da u skladu sa statutom ERRA-e punopravno članstvo mogu imati samo državne regulatorne komisije.

Članovi i zaposleni Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske aktivno učestvuju u radu ove asocijacije i njenih stalnih komiteta i radnih grupa posredstvom DERK-a.

3.8.2 ECSEE - Energetska zajednica Jugoistočne Evrope

Energetska zajednica Jugoistočne Evrope uspostavljena je ugovorom koji su zaključili Evropska zajednica s jedne strane i sljedeće zemlje: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Albanija, Makedonija, Rumunija i Bugarska, te UNMIK s druge strane.

Zaključivanjem Ugovora zemlje potpisnice se obavezuju da uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionisati uz primjenu standarda i pravila tržišta električne energije EU sa kojim će se integrisati. Sam Ugovor omogućava uspostavu internog tržišta za električnu energiju i gas uz efektivno učešće 34 strane: 25 zemalja EU i gore pomenute zemlje potpisnice.

Cilj ovog ugovora je, takođe, kreiranje stabilnog regulatornog i tržišnog okvira koji može privući investicije u sektor električne energije i gasa u regionu i obezbjediti dugoročnu sigurnost snabdijevanja ovim energentima.

Slika br.3 - Zemlje potpisnice Ugovora ECSEE

Bosna i Hercegovina je, dakle, prihvatila pravne tekovine ("acquis communautaire") Evropske Unije u oblasti energetike i preuzela obavezu da svoje zakonodavstvo uskladi sa tim pravnim tekovinama u rokovima utvrđenim Ugovorom datim u sljedećem pregledu:

predmet		relevantni propis iz "acquis communautaire"	rok za primjenu	posebne odredbe
mrežna energija				
1.	električna energija	Direktiva 2003/54/EC, i Uredba 1228/2003/EC	12 mjeseci od stupanja Ugovora na snagu (01.07.2007.)	Aneks I Ugovora (za otvaranje tržišta energije i gasa)
2.	gas	Direktiva 2003/55/EC,		
zaštita okoline:				
1.	Kjoto protokol	priznaje se značaj, bez obaveze pristupanja		
2.	ocjena efekata projekata na okolinu	Direktiva 85/337/EC, 97/11/EC, 2003/55/EC,	od stupanja na snagu Ugovora	
3.	sprečavanje i kontrola zagađenja	Direktiva 96/91/EC	obavezna primjena za nove objekte	
4.	smanjenje sadržaja sumpora u tečnim gorivima	Direktiva 1999/32/EC, 93/12/EEC	do 31.12.2011.	Aneks II Ugovora
5.	ograničavanje emisije produkata sagorijevanja	Direktiva 2001/80/EC	do 31.12.2017.	
6.	zaštita divljih ptica	Direktiva 79/409/EC		
konkurencija				
1.	zabranjene prakse	principi Ugovora o osnivanju EU (član 81, 82, 87)	6 mjeseci od stupanja na snagu	
2.	usluge od opšteg ekonomskog interesa	principi iz člana 86. Ugovora o osnivanju EU	6 mjeseci od stupanja na snagu	
obnovljivi izvori				
1.	promocija energije iz obnovljivih izvora	Direktiva 2001/77/EC	Dostaviti Evropskoj komisiji plan implementacije u roku od 1 godine od stupanja Ugovora na snagu (do 01.07.2007.)	
2.	promocija upotrebe biogoriva i drugih obnovljivih goriva za transport	Direktiva 2003/30/EC		

Tabela br. 7 - Pravne tekovine EU sa kojima treba uskladiti legislativu u BiH

Rad Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske, u okviru procesa uspostave energetske zajednice Jugoistočne Evrope, u toku 2006. godine odvijao se u saradnji sa Ministarstvom spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstvom privrede energetike i razvoja Republike Srpske kroz učešće u realizaciji različitih projekata koji su u funkciji uspostave Energetske zajednice, kao što su:

- Izrada "Uporednog izvještaja" o stanju implementacije odredbi Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice kroz popunjavanje namjenski pripremljenih upitnika i davanje komentara na završne izvještaje i
- Izrada Mape puta i Akcionih planova za implementaciju odredbi Ugovora.

Pored navedenog, članovi i zaposleni u Regulatoru učestvovali su u radu Atinskog foruma. Na poziv predstavnika Direkcije za energiju Evropske komisije tokom 2006. godine predstavnici REERS-a učestvovali su na:

- 8. Atinskom forumu održanom 22-23.06.2006. godine
- 9. Atinskom forumu održanom 23-25.10.2006.godine.

Prisustvo predstavnika REERS-a značajnim događajima u procesu koji se otvara uspostavljanjem energetske zajednice Jugoistočne Evrope bilo je ograničeno zbog velikog obima aktivnosti u oblasti izrade propisa, nadzora nad poštovanjem uslova dozvola i primjene tarifa, zahtjeva regulisanih preduzeća za tumačenjem propisa, te rješavanjem brojnih sporova. Međutim, ova aktivnost sve više dobija na značaju zbog mjera i aktivnosti koje organi Energetske zajednice donose, a koje imaju značajne posljedice po elektroenergetski sektor, uspostavu tržišta i učesnike na tržištu, kao i krajnje kupce u Republici Srpskoj. Prisustvo i aktivno učešće predstavnika Regulatora i drugih predstavnika iz Republike Srpske u procesu formulisanja mjera i pravaca akcije može pomoći da se interesi elektroenergetskog sektora i krajnjih kupaca iz Republike Srpske na pravi način predstave i uzmu u obzir u ovim aktivnostima.

3.8.3. Saradnja sa drugim regulatornim komisijama

Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske u svom dosadašnjem radu ostvarila je uspješnu saradnju sa Državnom regulatornom komisijom za električnu energiju (DERK) sa sjedištem u Tuzli i Regulatornom komisijom za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine sa sjedištem u Mostaru (FERK). Pored zajedničkog učešća na obukama i seminarima, sve tri komisije harmonizovano rade na donošenju pravila i propisa iz svoje nadležnosti. Punu saradnju i kontakte ostvaruju i zaposleni u regulatornim komisijama međusobno razmjenjujući iskustva i saznanja iz pojedinih oblasti regulatornog rada.

3.8.4. Učešće u radu skupova, konferencija i seminara

U periodu od 12. do 14. septembra 2006. godine u organizaciji USAID – Pierce Atwood izvršena je obuka zaposlenih u REERS-u zajedno s ostale dvije regulatorne komisije u BiH na temu "Priprema regulatora za izdavanje stalnih dozvola i zaštita kupaca pri otvaranju tržišta". Na trodnevnom seminaru su razmatrana iskustva iz nadgledanja elektroprivrednih kompanija i prezentovani razni modeli zaštite kupaca pri otvaranju tržišta električne energije.

Pored navedenog predstavnici REERS-a aktivno su učestvovali u radu skupova vezanih za elektrenergetski sektor:

- Savjetovanje JUKO CIGRE na Tari u periodu 30.05-02.06.2006.
- Savjetovanje BiH komiteta CIGRE u Neumu
- Drugo regionalno savjetovanje o elektrodistributivnim mrežama CIREC-Zlatibor 17 - 20.10.2006.
- Obuka iz sistema kvaliteta na temu zaštite životne sredine u organizaciji Istraživačkog i tehnološkog centra Novi sad, na Tari 13 -18.03.2006.
- Seminar u organizaciji Slovanačkog E-foruma na temu Obnovljivi izvori električne energije - Maribor 10 - 11.2006.
- Kongres računovođa i revizora RS u Tesliću 21 - 23.09.2006.
- Seminar o Ugovoru o uspostavi energetske zajednice, TAIEC, Sarajevo 07 - 09.02.2006.
- Otvoreni međunarodni seminar zemalja Jugoistočne i Centralne Evrope - sistem certifikacije obnovljive energije RECS - Maribor, 21.09 - 23.09.2006.
- Okrugli sto "Distributivni izvori električne energije u BiH" Fakultet elektrotehnike, Tuzla, 25.10.2006.
- Okrugli sto "Pravci i perspektive izgradnje elektroenergetskih kapaciteta u BiH" Spoljno trgovinska komora BiH, Sarajevo, 20.12.2006.

Regulator namjerava i u budućem periodu pratiti rad značajnih skupova, konferencija i seminara iz oblasti regulacije elektroenergetske djelatnosti, jer time doprinosi unapređenju pravila regulatorne struke i usavršava se u problematici liberalizacije energetskog tržišta u skladu sa opštim kretanjima u EU i regionu.

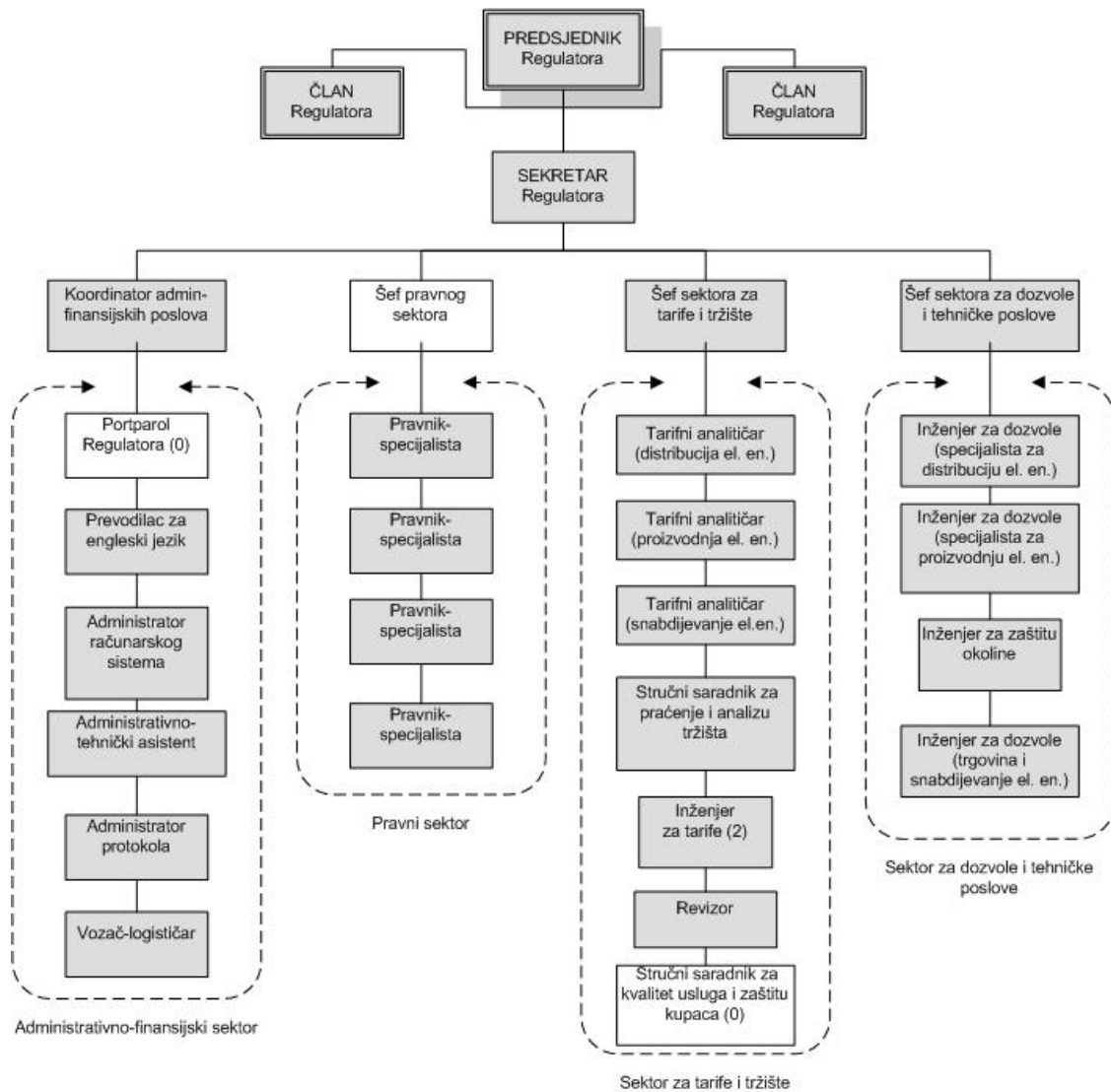
4 Zaposleni, organizacija i javnost rada

4.1. Zaposleni i organizacija rada Regulatorne komisije

Predsjednika i članove Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske, u skladu sa članom 15. Zakona o električnoj energiji, imenuje Narodna skupština Republike Srpske na prijedlog Vlade Republike Srpske. Regulatorna komisija ima tri člana od kojih je jedan član predsjednik.

Regulator je u toku 2006. godine izvršio kadrovsku popunu na način da je zasnovan radni odnos na neodređeno vrijeme za tri zaposlena pripravnika koji su do tada bili u radnom odnosu na određeno vrijeme, a u skladu sa Pravilnikom o radu i unutrašnjoj organizaciji.

U Regulatornoj komisiji zaposleno je 27 radnika. Svi zaposleni u Regulatoru su primljeni u postupku otvorenom za javnost, nakon izvršenog oglašavanja potreba i u skladu sa propisanim uslovima Regulatora za prijem zaposlenih za predviđena radna mjesta. Rad REERS-a organizovan je u 4 sektora i svi zaposleni ispunjavaju propisane uslove i stručno su osposobljeni za posao koji obavljaju.

Slika br.4 - Organizaciona šema Regulatorne komisije za električnu energiju

4.2 Javnost rada Regulatorne komisije

Obaveza Regulatora da osigura javnost rada je propisana Zakonom. Ovu obavezu Regulator je u 2006. godini ispunjavao kroz:

- Objavljivanje svih odluka, rješenja, zaključaka, mišljenja i drugih dokumenata, na oglasnoj tabli, službenoj internet stranici (www.reers.ba) i u Službenom glasniku Republike Srpske u skladu sa propisima.
- Omogućavanje pristupa javnosti svim redovnim sjednicama Regulatora i blagovremeno javno obavještanjenje o njihovom održavanju.
- Objavljivanje obavještenja i saopštenja, u sredstvima javnog informisanja, na službenoj internet stranici i oglasnoj tabli.

5 Finansiranje Regulatorne komisije

5.1 Finansiranje

Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske, kako je to predviđeno Zakonom o električnoj energiji i Statutom Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske se finansira iz naknada i taksi od preduzeća koja se bave proizvodnjom, distribucijom i trgovinom električnom energijom, naknada za dozvole koje se izdaju u skladu sa Zakonom, kao i iz donacija od stranih vladinih i nevladinih organizacija.

		Budžet za 2006.	Ostvarenje do 31.12. 2006.	Učešće ostv. troškova	Procenat ostvarenja
I	RASHODI				
A	TEKUĆI TROŠKOVI	1,315,700	1,212,442	97.91	92.15
1.	Plate i naknade troškova zaposlenih	896,500	891,517	72.00	99.44
1.1.	Bruto plate i naknade	896,500	891,517	72.00	99.44
1.1.1.	Neto plate i naknade	589,803	589,130	47.58	99.89
1.1.2.	Porezi i doprinosi na plate i naknade	306,697	302,387	24.42	98.59
2.	Troškovi materijala i usluga	419,200	320,925	25.92	76.56
2.1.	Putni troškovi	57,500	44,209	3.57	76.89
2.2.	Troškovi energije	18,000	17,604	1.42	97.80
2.3.	Troškovi komunalnih usluga	42,200	37,967	3.07	89.97
2.4.	Nabavka materijala	38,000	26,766	2.16	70.44
2.5.	Troškovi za usluge prevoza i goriva	18,000	13,527	1.09	75.15
2.6.	Zakupnina imovine i opreme	89,000	81,756	6.60	91.86
2.7.	Troškovi rutinskog održavanja	8,500	6,072	0.49	71.44
2.8.	Troškovi osiguranja i bankarskih usluga	22,500	7,976	0.64	35.45
2.9.	Ugovorene i ostale usluge	125,500	85,048	6.87	67.77
	Amortizacija neutrošena		20,622	1.67	
	Amortizacija utrošena	56,000	25,848	2.09	46.16
B	KAPITALNI RASHODI			0.00	
1.	Nabavka opreme	56,000	25,848	2.09	46.16
A+B	UKUPNI RASHODI	1,371,700	1,238,290	100.00	90.27
	II PRIHODI			0.00	
1.	Prihodi od naknada i taksi od preduzeća za proizvodnju, distribuciju i trgovinu električne energije	1,371,700	1,381,810	98.50	100.74
2.	Ostali prihodi	0	20,991	1.50	
3.	UKUPNI PRIHODI	1,371,700	1,402,801	100.00	102.27
4.	Uplaćena a neiskorištena regulatorna naknada u 2006. godini, vraćena sredstva uplatiocima		-164,511	13.29	
5.	UKUPNI PRIHODI, po izvršenom povratu		1,238,290		

Tabela br.8 - Izvršenje budžeta za 2006. godinu- sintetički prikaz

U 2006. godini ukupni rashodi u odnosu na usvojeni budžet su ostvareni sa 90,27%, računajući i nabavku osnovnih sredstava.

Prihodi su ostvareni sa 102.27% odnosno 1.402.801 KM i odnose se na regulatornu naknadu od korisnika dozvola u sastavu Elektroprivrede Republike Srpske u iznosu od 1.381.810 KM i ostalih prihoda u iznosu od 20.991 KM. Cjelokupna budžetom odobrena sredstva za regulatornu naknadu su u potpunosti naplaćena u 2006. godini uvećana za 10.110 KM, koliko je iznosila Regulatorna naknada za dvije dozvole za rad preduzećima koja su te dozvole dobili u 2006. godini, kako je i predviđeno Odlukom o regulatornoj naknadi.

Ako bi pojedinačno posmatrali ostvarenje budžeta u 2006. godini evidentno je da nije prekoračena ni jedna stavka budžeta u odnosu na plan.

Uplaćena, a neutrošena sredstva u iznosu od 164.511 KM knjižena su kao preplata i za taj iznos je umanjena obaveza uplatilaca za 2007. godinu.

Ova analiza izvršenja Budžeta za 2006. godinu je prilagođena obrascu po kome je Budžet i usvojen.

Regulator je na 64. internoj sjednici održanoj 22.11.2006. godine utvrdio Budžet za 2007. godinu, a usvojen je na 5. sjednici Narodne skupštine Republike Srpske održanoj 14. 12. 2006. godine ("Službeni glasnik RS" br. 128/06).

5.2 Revizorski izvještaj

Statutom Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske predviđena je obavezna godišnja revizija finansijskih izvještaja.

Prilikom priprema za izradu završnog računa za 2006. godinu, 30.10.2006. godine raspisan je javni oglas za izbor nezavisnog revizora, shodno Zakonu o postupku nabavke roba, usluga i ustupanju radova.

Po provedenoj proceduri 08.12.2006. godine izabran je nezavisni revizor "Vral AUDIT" Banja Luka koji je utvrđenom dinamikom izvršio reviziju finansijskih izvještaja, izrazio revizorsko mišljenje i podnio izvještaj 07.03.2007. godine, iz koga prezentujemo Bilans stanja, Bilans uspjeha i revizorsko mišljenje.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Izvršili smo reviziju Bilansa stanja i Bilansa uspjeha REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU RS Trebinje za godinu koja se završava na dan 31. decembra 2006. godine. Za finansijske izvještaje odgovorni su članovi Regulatorne komisije. Naša odgovornost je da, na osnovu obavljene revizije, izrazimo mišljenje o prezentovanim finansijskim izvještajima.

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o računovodstvu, Pravilnikom o reviziji finansijskih izvještaja, Standardima revizije Republike Srpske i Kodeksom etike. Ovi propisi nalažu da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razložnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja.

Revizija uključuje ispitivanje dokaza, na bazi provjera putem uzoraka, kojima se potkrepljuje objektivnost informacija objelodanjenih u finansijskim izvještajima. Revizija takođe, obuhvata i ocjenu primjenjenih računovodstvenih procjena koje je izvršilo rukovodstvo, kao i opštu ocjenu prezentacije finansijskih izvještaja. Smatramo da revizija koju smo obavili pruža solidnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Po našem mišljenju, priloženi finansijski izvještaji, istinito i objektivno, po svim značajnim pitanjima, prikazuju stanje imovine, kapitala i obaveza REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU RS Trebinje na dan 31. decembra 2006. godine i rezultate poslovanja za godinu završenu na taj dan, u skladu sa Računovodstvenim standardima i drugim propisima Republike Srpske.

Banja Luka, maj 2007. godine

VRAL AUDIT d.o.o.

Blagojević Zoran, dipl. ecc

Ovlašćeni revizor

BILANSI USPJEHA

Za periode koji se završavaju 31. decembra 2005. i 31. decembra 2006. godine
(U KM)

	Napomena	31.dec.2005.	31.dec.2006.
PRIHODI	3.1, 4		
Sredstva iz javnih prihoda		3,694	13.083
Prihodi od doprinosa, naknada, dotacija, poklona i pomoći		1,054,382	1.217.299
Finansijski prihodi		3,163	7.908
		1,061,239	1.238.290
RASHODI	3.1, 5		
Troškovi materijala		17,348	25,411
Troškovi goriva i energije		16,113	31,431
Troškovi amortizacije		39,226	56,470
Troškovi zarada i naknada		695,274	891,517
Troškovi proizvodnih usluga		154,215	152,373
Nematerijalni troškovi		69,151	79,250
Troškovi poreza		1,216	1,838
		992,543	1,238,290
NETO DOBITAK		68,696	0,00

BILANSI STANJA

Na dan 31.decembra 2005. i 31.decembra 2006.
(U KM)

	Napomena	31.dec.2005.	31.dec.2006.
AKTIVA			
Oprema ilicence	3.3, 6	276,046	245,422
Gotovina i ekvivalenti gotovine	3.2, 3.4, 7	198,106	253,172
UKUPNA AKTIVA		474,152	498,594
PASIVA			
Neraspoređeni višak prihoda -dobitak	8	276,046	276,046
Obaveze prema dobavljačima	9	8,138	11,715
Primljeni avansi po osnovu reg. naknade	10		164,511
Obaveze za zarade i naknade zarada	11		30,000
Obaveze za poreze, doprinose i dr.	11		16,322
Uplaćena, a neutrošena sredstva	11	189,806	
UKUPNA PASIVA		474,152	498,1594

6 Informacioni sistem REERS-a

Infrastruktura informacionog sistema Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske je bazirana na lokalnoj računarskoj mreži, serverima, korisničkim radnim stanicama, mrežnim štampačima i odgovarajućoj pratećoj opremi.

Zaposleni u Regulatoru obavljaju radne zadatke jednako efikasno bez obzira da li se nalaze u poslovnim prostorijama Regulatora ili, što je zbog prirode posla često neophodno, na udaljenim lokacijama.

Programski paketi koji su u upotrebi namijenjeni su obavljanju standardnih kancelarijskih poslova, ali i ispunjavanju specifičnih zahtjeva obrade dokumenata i podrške servisima unutar računarskog sistema (programski paketi za kombinovanje dokumenata, razmjenu elektronske pošte, antivirusni serverski i klijentski bazirani paketi itd). Za sve programske pakete koji to zahtijevaju, redovno se obnavljaju korisničke licence.

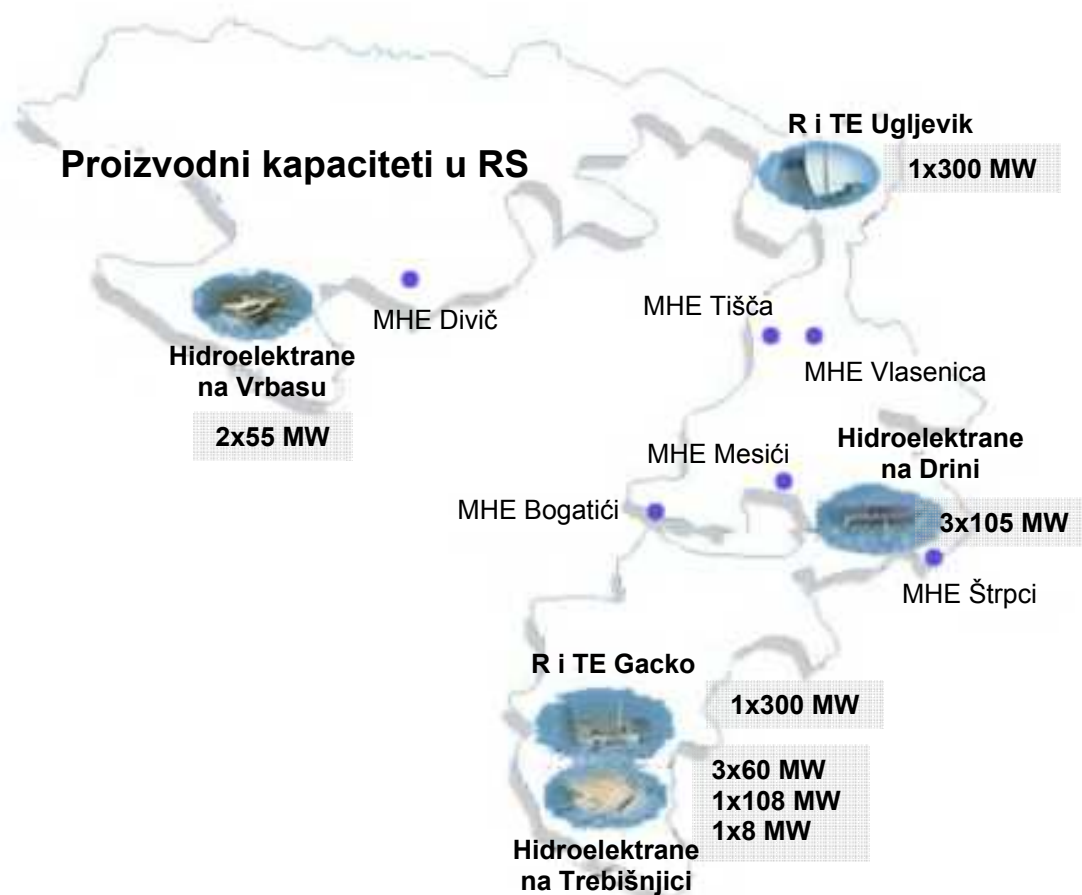
S obzirom da je transparentnost osnovni princip na kome se zasniva rad Regulatora, krajem 2004. godine je kreirana internet stranica Regulatora (www.reers.ba) na kojoj se od tada ažurno objavljuju sva dokumenta relevantna za uredno i iscrpno informisanje javnosti.

Svi zaposleni su putem internih uputstava upoznati sa osnovnim pravilima ponašanja u intranet i internet okruženju, kao i sa načinom čuvanja i arhiviranja elektronske dokumentacije. Ovo podrazumijeva i obavezan povjerljiv odnos prema svim ulaznim i izlaznim informacijama koje se smatraju dijelom informacione baze Regulatora.

B. ELEKTROENERGETSKI SEKTOR I TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ

1 Proizvodnja električne energije

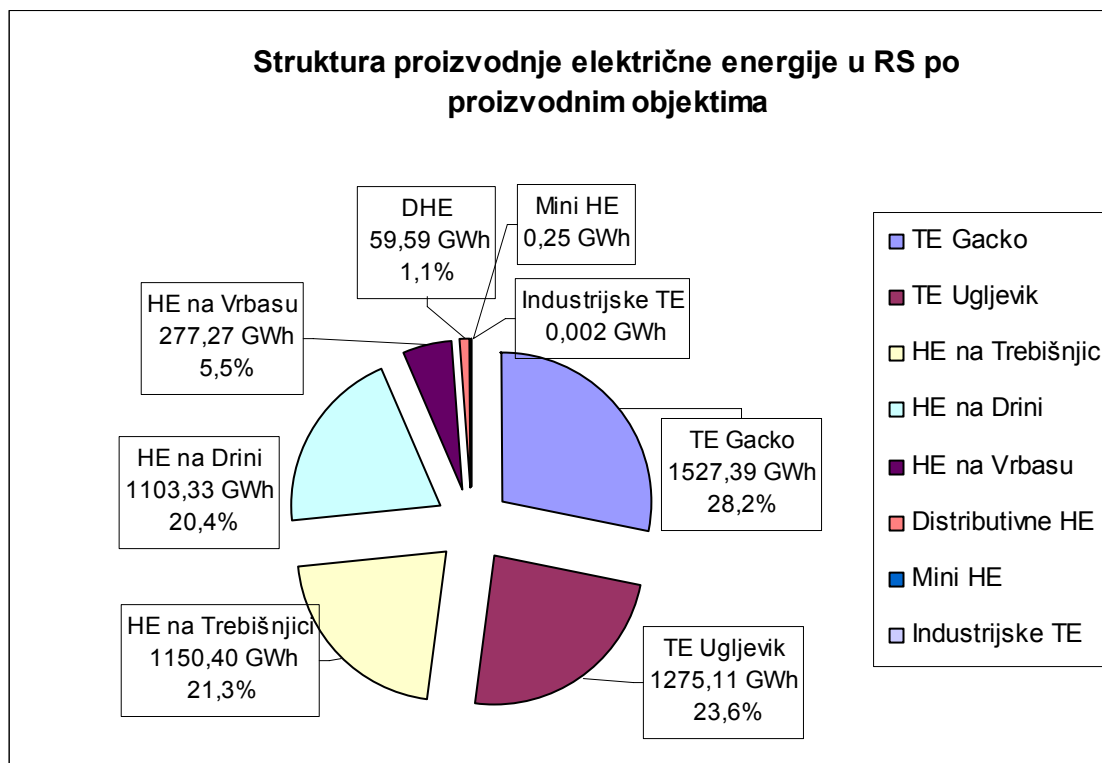
Kada je tržište električne energije otvoreno, proizvodnja električne energije, odnosno prodaja proizvedene električne energije je djelatnost koja se obavlja u tržišnoj konkurenciji i proizvodne cijene su potpuno "slobodne", osim nekih izuzetaka koji se, na primjer, odnose na obnovljive izvore i kogeneraciju (kombinovana proizvodnja toplotne i električne energije), i u vanrednim situacijama. U procesu uvođenja tržišta, na samom početku su i proizvodne cijene regulisane, obično od strane regulatornog tijela. U Republici Srpskoj, na osnovu člana 115. Zakona, Regulatorna komisija za električnu energiju određuje cijene električne energije na pragu svake elektrane. Proizvodnja električne energije za tarifne kupce predstavlja obavezu javne usluge, dok proizvodnja električne energije za kvalifikovane kupce u Republici Srpskoj, u BiH i za izvoz predstavlja proizvodnju za tržište.

Slika br.5.- Proizvodni kapaciteti u Republici Srpskoj

Proizvodnja električne energije u Republici Srpskoj obavlja se u pet proizvodnih preduzeća i četiri male hidroelektrane u sastavu dva distributivna preduzeća, a sve u okviru Mješovitog Holdinga Elektroprivreda Republike Srpske, kao i u malim hidroelektranama "MHE Divič" i "MHE Štrpci" koje su u privatnom vlasništvu. Ostvarena

produkcija u 2006. godini iznosila je 5413,65 GWh. Na slici br. 5 su predstavljeni proizvodni kapaciteti u RS, a na slici br. 6 struktura proizvedene električne energije u 2006. godini.

Slika br. 6 - Struktura proizvedene električne energije u 2006. godini

1.1 Zaštita životne sredine

U sklopu nadzornih provjera korisnika dozvola za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, jedan od predmeta provjere bila je i provjera ispunjenosti uslova koje korisnici dozvola moraju ispuniti u pogledu zaštite životne sredine.

Početnim dozvolama korisnicima dozvola nametnute su obaveze u pogledu zaštite životne sredine, a koje proizilaze iz zakonskih propisa koje regulišu oblast zaštite životne sredine i nadležnosti Regulatora. Kada je riječ o zakonima i podzakonskim propisima, najvažniji su:

- Zakon o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/02),
- Zakon o zaštiti vazduha ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/02),
- Zakon o vodama ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 50/06),
- Zakon o vodama ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 10/98),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/02) i drugi.

Najvažnija obaveza koja stoji pred korisnicima dozvola svakako je obaveza dobijanja ekološke dozvole do kraja 2007. godine. Dobijanje ekološke dozvole je, zakonskim rješenjima, uslovljeno pribavljanjem niza drugih dokumenata i dozvola

kojima će biti zaokružene obaveze svakog imaoaca te dozvole. Ekološka dozvola, za svako preduzeće, treba da sadrži:

- granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije koje moraju biti zasnovane na najboljim raspoloživim tehnologijama;
- uslove za zaštitu zemljišta, vazduha, vode, biljnog i životinjskog svijeta;
- mjere za upravljanje otpadom koje proizvodi postrojenje;
- zahtjeve za praćenje emisija uz određivanje metodologije i učestalosti mjerenja;
- uslove za dovođenje na minimum prekograničnog zagađenja;
- mjere za uslove života u vanrednim situacijama.

U toku 2006. godine timovi za nadzorne provjere REERS-a, izvršili su nadzorne provjere nad radom sedam korisnika početnih dozvola za proizvodnju električne energije.

Utvrđeno je da nijedan korisnik dozvole za proizvodnju električne energiju u **hidroelektranama** ne posjeduje ekološku dozvolu za svoje objekte. Pojedini objekti HE na Trebišnjici i HE na Vrbasu nisu posjedovali važeće vodopravne akte, odnosno nisu pokrenute aktivnosti za njihovo pribavljanje, a što je definisano Zakonom o vodama. Objekti HE na Drini posjeduju važeće vodopravne akte.

Korisnik dozvole "Hidroelektrane na Vrbasu" a.d. Mrkonjić Grad posjeduje uveden i sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine prema standardu ISO 14001, odnosno posjeduje izrađene interne planove i programe upravljanja zaštitom životne sredine. Prilikom nadzorne provjere utvrđeno je da se korisnik dozvole uglavnom pridržava svih definisanih mjera zaštite i unapređenja životne sredine.

Korisnici dozvola JP "Hidroelektrane na Trebišnjici" a.d. Trebinje i "Hidroelektrane na Drini" a.d. Višegrad ne posjeduju uveden sistem upravljanja životnom sredinom prema standardu ISO 14001. Takođe, ovi korisnici dozvola ne posjeduju izrađene planove i programe zaštite i unapređenja životne sredine. Izuzetak predstavlja "Studija uticaja akumulacije HE Višegrad na priobalje u području gradova Višegrad i Goražde". Ipak, nedostatak pomenutih dokumenata ne znači da se u navedenim preduzećima ne preduzimaju značajane mjera u cilju zaštite životne sredine.

Evidentan je i problem korisnika dozvole "Hidroelektrane na Drini" a.d. Višegrad zbog tzv. plivajućeg otpada i uređenja priobalja u Višegradu, jer je za rješenje ovih problema neophodna saradnja sa Drinsko-limskim hidroelektranama iz Republike Srbije.

Ukratko, može se reći da je stanje zaštite životne sredine kod ovih proizvođača električne energije zadovoljavajuće, uz napomenu da su navedena preduzeća dužna da, u zakonskim rokovima, pribave sve neophodne dozvole, a nakon toga i da postupaju u skladu sa uslovima dozvola.

Kao što je već rečeno, Regulator je do sada izdao dozvole za proizvodnju električne energije u **pet malih hidroelektrana**. Nedostaci koji su navedeni za hidroelektrane se u potpunosti mogu primijeniti i na male hidroelektrane. Ipak, i pored nedostatka potrebnih dozvola, može se konstatovati da je uticaj ovih objekata na životnu sredinu zadovoljavajući.

Na osnovu sprovedenih nadzornih provjera bitno je istaći problem vodosnabdijevanja naseljenih mjesta u okolini MHE Vlasenica, zbog položaja mjesta vodozahvata za snabdijevanje stanovništva vodom i mogućeg zagađenja iste.

Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske je izdala dvije dozvola za proizvodnju električne energije u **termoelektranama** i to: JP "Rudnik i termoelektrana Gacko" a.d. Gacko i "Rudnik i termoelektrana Ugljevik" a.d. Ugljevik.

U obje termoelektrane koristi se lignit kao gorivo niske kalorične moći. Lignit se dobija iz površinskih kopova uglja koji se nalaze u sastavu pomenutih preduzeća.

Proizvodnja električne energije iz uglja uzrokuje brojne uticaje na životnu sredinu, ali je pri nadzornim provjerama pažnja posvećena najkrupnijim problemima koji se javljaju i postoje pri radu ovih korisnika dozvola, a to su emisije dimnih gasova, otpadne vode koje se javljaju u tehnološkom procesu, deponovanje pepela, te zauzimanje velikih površina zemljišta od strane površinskih kopova uglja.

Nadzornim provjerama u toku 2006. godine utvrđeno je da ni jedan korisnik dozvole ne posjeduje ekološku dozvolu, niti su preduzete aktivnosti na pribavljanju iste.

Emisije dimnih gasova, a tu se prije svega misli na čvrste čestice, te okside azota i sumpora, su u Republici Srpskoj definisane zakonskim (Zakon o zaštiti životne sredine i Zakon o zaštiti vazduha) i podzakonskim aktima, ali i obavezama koje proističu iz Ugovora o osnivanju energetske zajednice Jugoistočne Evrope. Prema zakonskim aktima Republike Srpske, svi subjekti moraju do septembra 2010. godine svoje emisije uskladiti sa graničnim vrijednostima propisanim *Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisije u vazduh iz postrojenja za sagorijevanje* ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 39/05), a prema Ugovoru o osnivanju energetske zajednice Jugoistočne Evrope, BiH je obavezna da do 2017. godine primijeni odredbe Direktive 2001/80/EC o graničnim vrijednostima emisija u vazduh.

U cilju praćenja emisija dimnih gasova korisnicima dozvole su bili u obavezi da obezbijede kontinualno mjerenje zagađujućih materija u vazduh. Utvrđeno je da na TE Gacko nije ugrađena oprema za kontinualno mjerenje, a oprema koja postoji u TE Ugljevik nije bila u funkciji. Za TE Ugljevik postoje podaci mjerenja do kraja avgusta 2005. godine. Na TE Gacko je u oktobru izvršeno tzv. Prvo mjerenje zagađujućih materija. Rezultati Prvog mjerenja za TE Gacko, kao i podaci dobijeni kontinualnim mjerenjem u TE Ugljevik u navedenom periodu, omogućavaju da se, samo djelimično, stekne slika o emisijama u vazduh iz ovih postrojenja i da se te vrijednosti porede sa graničnim vrijednostima emisija. Vrijednosti emisija dobijene pomenutim mjerenjima prikazane su na slikama 8, 9 i 10, ali zbog nepouzdanosti podataka, mogu poslužiti samo kao orijentacioni podaci, a nikako kao tačne vrijednosti.

Na osnovu ovoga može se zaključiti sljedeće:

1. RiTE Gacko:

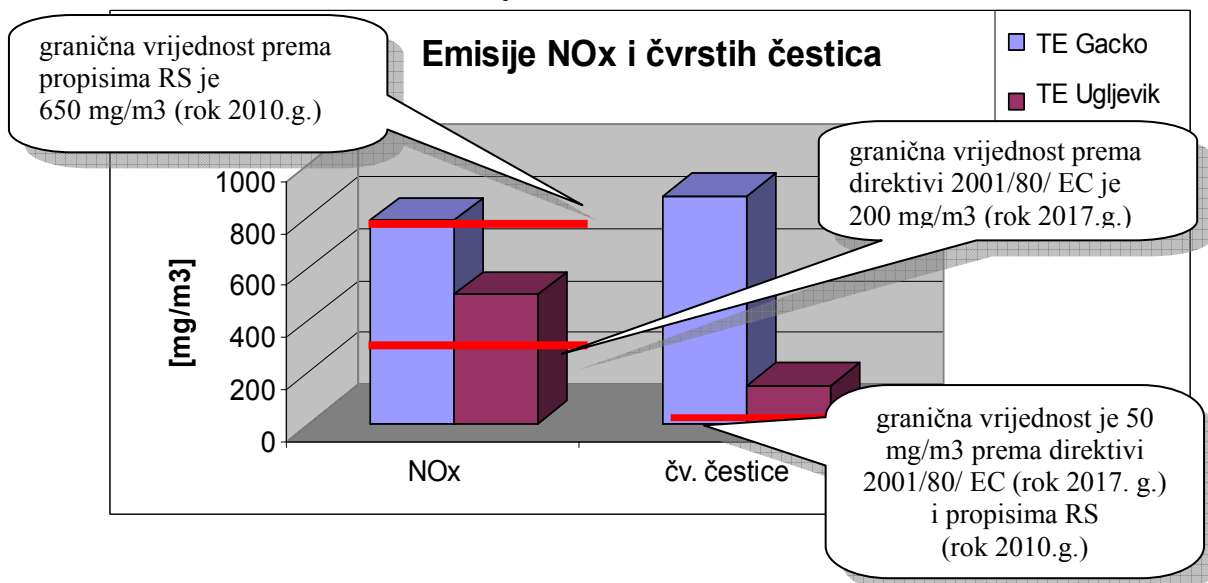
- emisije čvrstih čestica više desetina puta prelaze granične vrijednosti emisija,
- emisije oksida azota su trenutno nešto veće od graničnih vrijednosti emisija,
- emisije oksida sumpora su dva do tri puta veće od graničnih vrijednosti emisija,

2. RiTE Ugljevik:

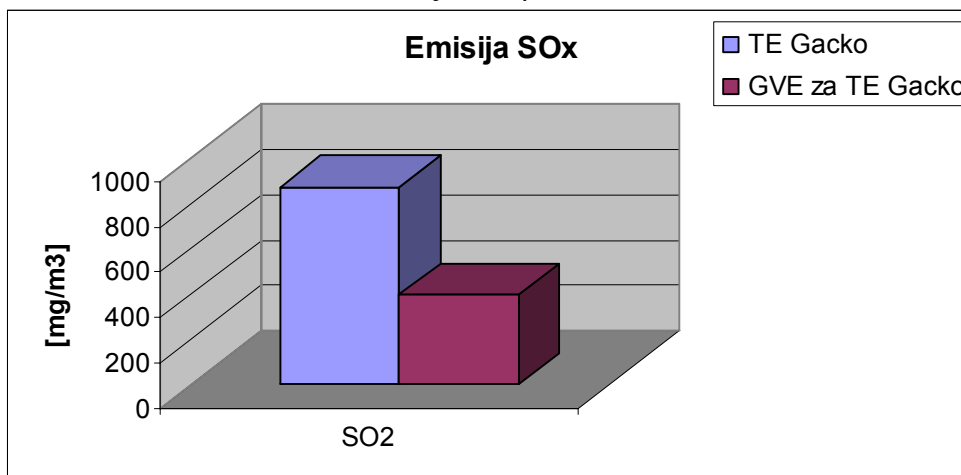
- emisije oksida sumpora više desetina puta prelaze vrijednosti graničnih emisija,
- emisije oksida azota su u dozvoljenim granicama,

- emisije čvrstih čestica su više puta veće od graničnih vrijednosti emisija

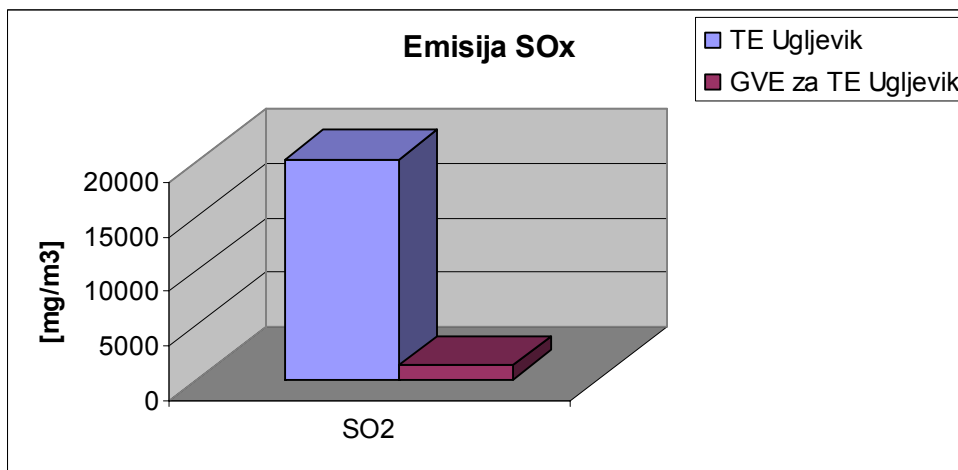
Slika br. 7 - Emisija azotnih oksida i čvrstih čestica

Slika br.8 - Emisija sumpornih oksida u TE Gacko

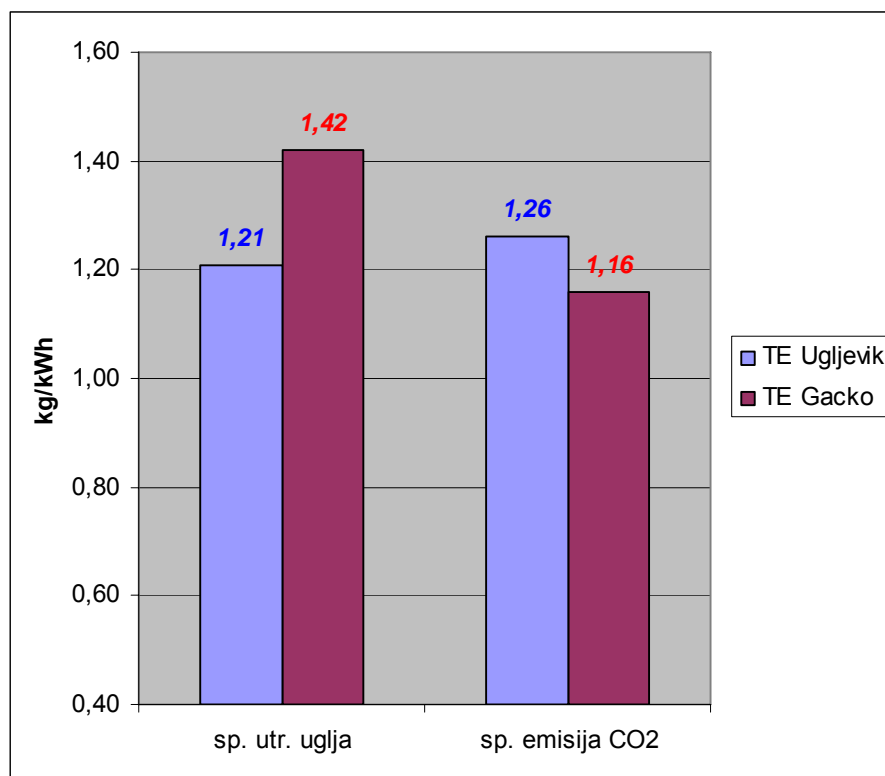

Slika br. 9 - Emisija sumpornih oksida u TE Ugljevik

U cilju dobijanja orijentacione slike o stanju u pogledu emisija u vazduh, u nastavku su prezentovane vrijednosti specifičnih emisija ugljen dioksida iz termoelektrana, kao i specifične potrošnje uglja.

Prilikom izračunavanja specifične emisije ugljen dioksida korišćeni su podaci korisnika dozvola i metodologija propisana "2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories - Volume 2: Energy". Takođe, u obzir je uzeta samo potrošnja osnovnog energenta tj. uglja, a ne i drugih energenata, mada je njihov uticaj zanemarljiv (manji od 1%).

Slika br. 10 - Vrijednosti specifične potrošnje uglja i emisije CO₂

Nadzornim provjerama utvrđeno je da na RiTE Gacko ne postoji tretman otpadnih voda već se one direktno ispuštaju u zemljište i vodotokove, što predstavlja veoma veliki problem. Na RiTE Ugljevik postoji sistem za tretman otpadnih voda, ali usljed zastarjelosti i djelimične nefunkcionalnosti opreme, rezultati prečišćavanja nisu zadovoljavajući.

Već je pomenuto da u sastavu ovih korisnika dozvola rade i površinski kopovi uglja, koji zauzimaju velike površine zemljišta. Nadzornim provjerama je utvrđeno da za oba rudnika postoje urađeni projekti rekultivacije i da su aktivnosti vezane za rekultivaciju otpočele na onim dijelovima kopa gdje je eksploatacija rude završena. Očekuje se da će se proces rekultivacije intenzivirati u narednim godinama.

Deponovanje pepela, koji nastaje u procesu sagorijevanja uglja, u obje TE se vrši prema odgovarajućim projektima, mada postoje određena odstupanja, čije je otklanjanje u toku.

Bitno je napomenuti da određene količine pepela iz TE Ugljevik otkupljuje cementara iz Lukavca, čime se ostvaruje dvostruka korist.

Nakon sprovedenih nadzornih provjera, Regulatorna komisija za električnu energiju Republika Srpske, je svim korisnicima početnih dozvola za proizvodnju električne energije naložila sprovođenje odgovarajućih mjera i to²:

1. Za hidroelektrane:

- pristupiti izradi studija, planova i ostalih dokumenata predviđenih Zakonom o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/02) i drugim propisima koji regulišu oblast životne sredine,
- pokrenuti proceduru dobijanja ekološke dozvole za svoje objekte prema članu 68. i 74. Zakona o zaštiti životne sredine, te odgovarajućim podzakonskim aktima,
- pokrenuti postupak pribavljanja, odnosno preispitivanja vodopravnih akata na način i u rokovima definisanim zakonskim i podzakonskim aktima,
- izraditi plan i program uvođenja i sertifikacije sistema kvaliteta po ISO standardima (integralni sistem kvaliteta koji podrazumijeva standarde ISO 9000, ISO 14000, ISO 17025) u poslovni sistem.

2. Za termoelektrane:

- izraditi ili ažurirati studije, planove i ostale dokumente predviđene Zakonom o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/02) i drugim propisima koji regulišu oblast životne sredine, uskladiti odgovarajuće rokove i otpočeti sa realizacijom istih,
- pokrenuti proceduru dobijanje ekološke dozvole za svoje objekte prema članu 68. i 74. Zakona o zaštiti životne sredine, te odgovarajućim podzakonskim aktima,
- dostaviti REERS-u rezultate o Prvom mjerenju zagađujućih materija u vazduh JP "RiTE Gacko", AD Gacko,
- ugraditi opremu za mjerenje emisija iz izduvnih gasova, te organizovati i vršiti mjerenja svih emisija i imisija, odnosno organizovati monitorig vazduha, zemljišta, površinskih i podzemnih voda, u skladu sa zakonskim propisima iz oblasti zaštite životne sredine i uslovima početne dozvole.
- dostaviti REERS-u plan i program mjera iz oblasti zaštite životne sredine (otpadne vode, emisije u vazduh, mjere rekultivacije itd.), a koje korisnik dozvole planira preduzeti radi ispunjenja obaveza propisanih Zakonom o zaštiti životne sredine i drugim propisima koji regulišu ovu oblast,
- izraditi plan i program uvođenja i sertifikacije sistema kvaliteta po ISO standardima (integralni sistem kvaliteta koji podrazumijeva standarde ISO 9000, ISO 14000, ISO 17025) u poslovni sistem .

Kao što se može i vidjeti iz ovog pregleda najvažnijih mjera, a koje se odnose na oblast zaštite životne sredine, najvažnija obaveza za sve korisnike početnih dozvola je pribavljanje ekološke dozvole i sprovođenje svih mjera u cilju njenog pribavljanje do 2008. godine.

² U ovom pregledu je dat zbirni pregled mjera koje se odnose na zaštitu životne sredine. Uvid u kompletna Rješenje moguće je ostvariti na internet stranici REERS-a www.reers.ba.

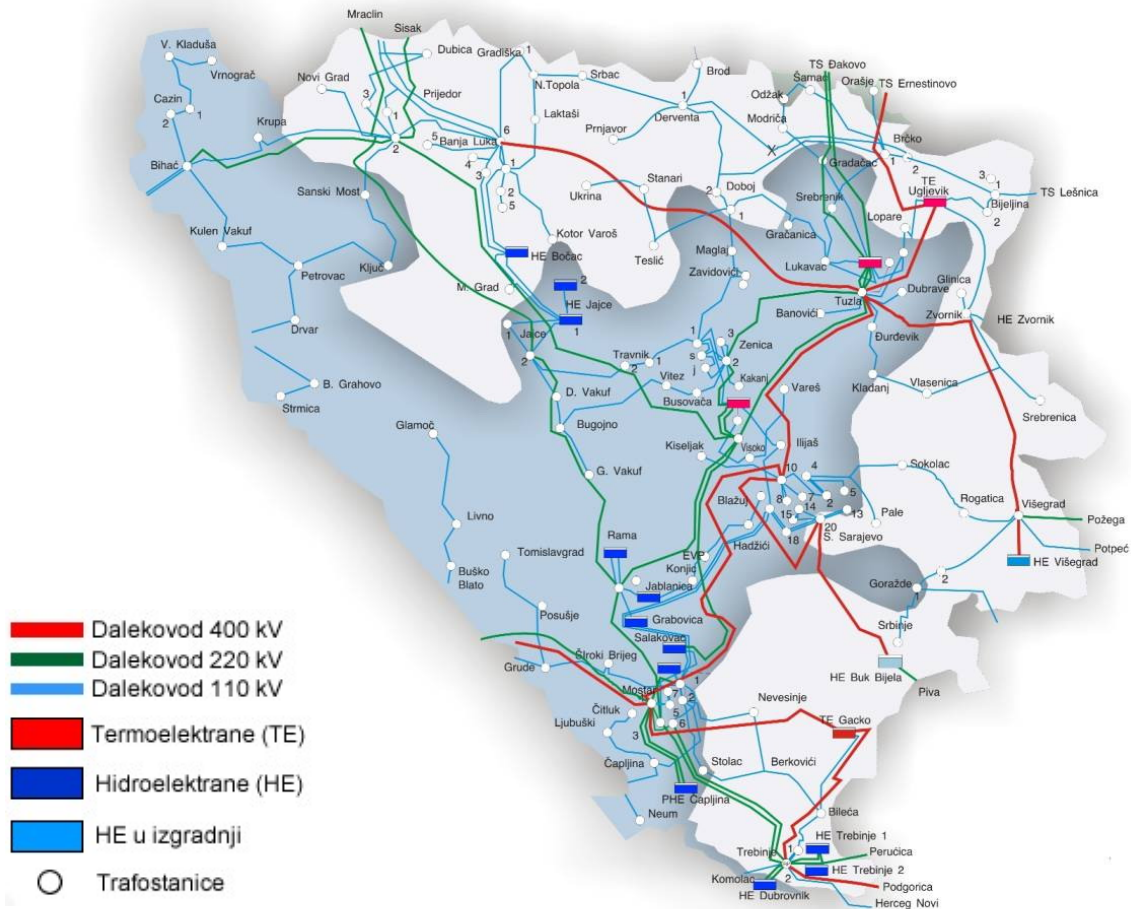
Ekološkom dozvolom će i za termoelektrane i hidroelektrane biti propisani svi segmenti koji se odnose na zaštitu životne sredine. Takođe, bitno je napomenuti, još jednom, da je zakon predvidio da u pogledu zaštite vazduha postojeća postrojenja, do septembra 2010. godine, usklade svoje aktivnosti sa odredbama zakona i propisa donesenih na osnovu zakona.

2 Prenos električne energije

Prenos električne energije je monopolska djelatnost, te zbog toga mora biti regulisana kako bi se obezbijedilo korišćenje mreže za sve korisnike na jednakopravan i transparentan način po regulisanim cijenama. Od posebnog je značaja da prenosna djelatnost bude razdvojena od ostalih elektroenergetskih djelatnosti u posebne kompanije (upravljačko-funkcionalno i pravno razdvajanje) kako bi se obezbijedila nepristrasnost u pružanju usluga. Razdvajanje prenosne djelatnosti od "tržišnih" djelatnosti u Republici Srpskoj obezbijeđeno je je organizovanjem dvije posebne kompanije na nivou BiH, i to: "Elektroprenos Bosne i Hercegovine" Banja Luka i "Nezavisni operator sistema Bosne i Hercegovine" Sarajevo. Regulisanje djelatnosti prenosa je u nadležnost DERK-a.

Na slici br. 4 je prikazana karta prenosne mreže Bosne i Hercegovine. Mreža je u ratu pretrpjela znatna oštećenja i bila razdvojena na dva dijela, od kojih je jedan pripadao I sinhronoj UCTE zoni (Federacija BiH i manji dio Republike Srpske), a drugi II sinhronoj zoni (veći dio Republike Srpske), ali je u potpunosti rekonstruisana i ponovo spojena. Naime, od 10.10.2004. godine kada je izvršena rekonekcija dvije sinhronne zone (I sinhronne zone koja je obuhvatala zapadnu i centralnu Evropu i II koja je obuhvatala jugoistočnu Evropu) elektroenergetska mreža Republike Srpske je postala sastavni interkonektovani dio velike evropske UCTE (UCTE - Unija za koordinaciju prenosa električne energije) mreže.

Potpuno uključenje elektroenergetske mreže BiH i NOS-a u UCTE, u tehničkom i institucionalnom smislu rezultiralo je značajnim pozitivnim efektima, doprinoseći povećanoj pouzdanosti rada, stabilnosti frekvencije, poboljšanju naponskih prilika i kvalitetu isporuke električne energije, te povećanju obima trgovine električnom energijom.

Slika br. 11 – Karta prenosne mreže Bosne i Hercegovine

3 Snabdijevanje i isporuka električne energije

3.1 Distribucija električne energije

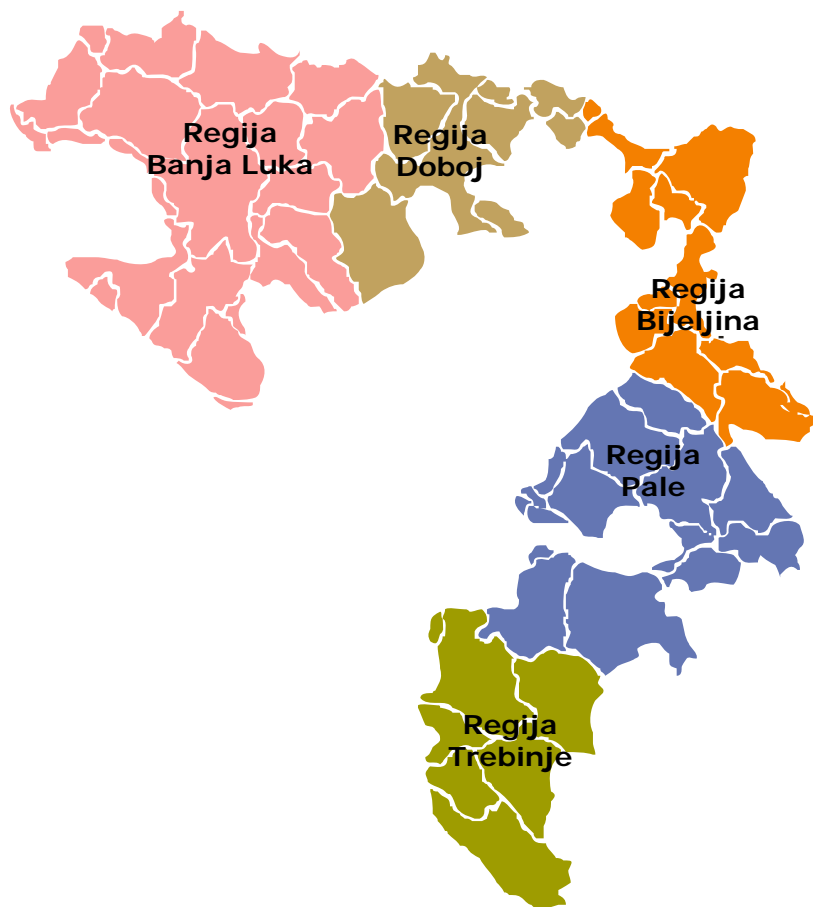
Distribucija električne energije predstavlja prenos električne energije na sredjenaponskoj i niskonaponskoj mreži radi isporuke krajnjim kupcima, te je, kao i prenos na visokonaponskoj mreži, monopolska djelatnost i kao takva treba biti regulisana kako se ne bi zloupotrijebio monopolski položaj distributivnih kompanija koje jedine posjeduju kapacitete za obavljanje ove djelatnosti na određenom području. Kada je u pitanju razdvajanje distributivne djelatnosti, bolje reći djelatnosti koju obavlja distributivni sistem operator - distributer od ostalih, komercijalnih djelatnosti (proizvodnja i snabdijevanje), razdvajanje se nameće kao uslov nepristrasnosti u pružanju usluga distributera korisnicima distributivne mreže.

Zemlje članice Evropske Unije su se Direktivom o unutrašnjem tržištu električne energije 54/2003/EC obavezale da obezbijede pravno i funkcionalno-upravljačko razdvajanje distributivnih sistem operatora najkasnije od 01.07.2007 godine.

Distributivna djelatnost u RS se obavlja u okviru pet distributivnih kompanija – distributivnih sistem operatora (distributera) (slika br.12) u sastavu MH "Elektroprivreda" RS sa franšiznim pravima isporuke električne energije na određenim

geografskim područjima i regulisana je od strane Regulatorne komisije za električnu energiju RS (REERS). REERS je odredio tarife za korišćenje distributivne mreže, koje pokrivaju troškove distributivne mreže i sve prenesene troškove za usluge na prenosnoj mreži, i koje se primjenjuju za krajnje kupce priključene na distributivnu mrežu, kvalifikovane i nekvalifikovane. Ovo je bitan preduslov otvaranju tržišta električne energije. Drugi važan preduslov za otvaranje fer tržišta električne energije je obezbjeđenje "nezavisnosti" distributivnog sistem operatora – distributera. Distributeri u Republici Srpskoj su u sastavu Mješovitog holdinga "Elektroprivreda Republike Srpske", tj. u sastavu vertikalno integrisanog preduzeća koje je korisnik dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom. S obzirom da su distributivne kompanije posebni pravni subjekti, uslov pravnog razdvajanja je ispunjen. Funkcionalno-upravljačko razdvajanje se obezbjeđuje na način da se matičnom preduzeću "dozvoljava" upravljanje u pogledu dugoročnog planiranja, usmjeravanja kapitala i sl., dok „nije dozvoljen“ uticaj na svakodnevne poslovne aktivnosti distributivnog sistem operatora- distributera.

Distributivne kompanije obavljaju i djelatnost snabdijevanja električnom energijom tarifnih kupaca. Djelatnost distribucije i djelatnost snabdijevanja u Republici Srpskoj se obavljaju u sistemu obaveze javne usluge, ali je kompanijama uslovima izdatih početnih dozvola određena obaveza računovodstvenog razdvajanja ovih djelatnosti. kako bi se omogućila jasna identifikacija troškova korištenja mreže, odnosno određivanje tarifa za korištenje distributivne mreže. U cilju izvršenja ovih obaveza, distributivne kompanije su počele u 2006. godini sa prilagođavanjem svojih poslovno-informacionih sistema novoj organizaciji koju nameće proces deregulacije.

Slika br. 12 - Distributivne regije u Republici Srpskoj

3.2 Snabdijevanje električnom energijom

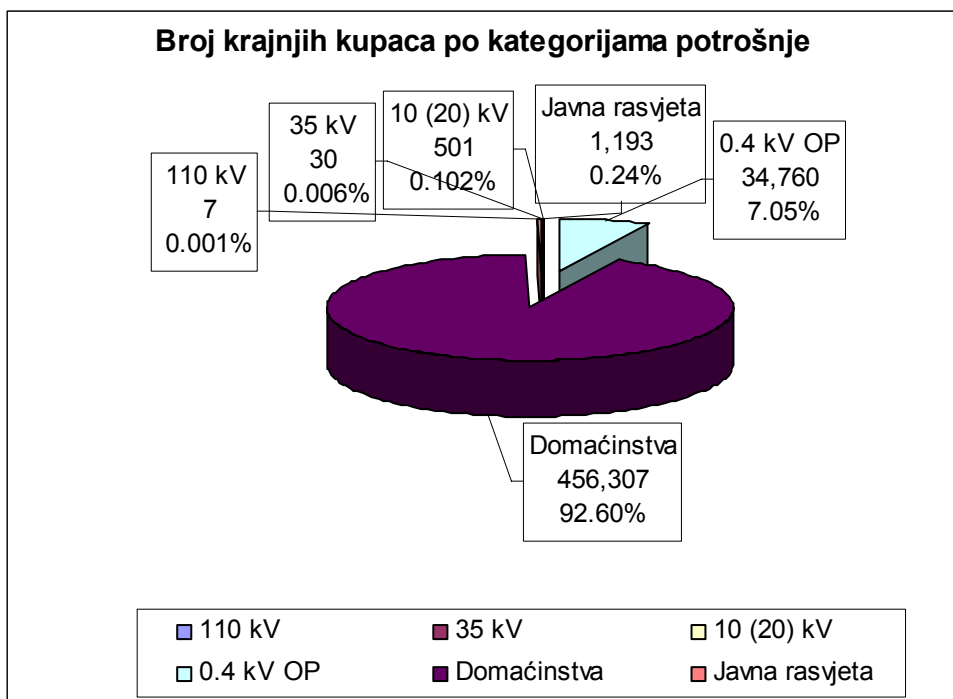
Snabdijevanje električnom energijom je u principu komercijalna djelatnost koja se kod razvijenih tržišta obavlja u uslovima slobodne konkurencije. Upravo je mjera otvorenosti nekog tržišta izražena slobodom kupca da izabere svog snabdjevača električnom energijom.

Po tom osnovu se kupci dijele na kvalifikovane (slobodan izbor snabdjevača) i nekvalifikovane (tarifne) kupce. Pravilnikom o sticanju statusa kvalifikovanog kupca predviđeno je postepeno otvaranje tržišta i to 01.01.2008. godine sve kategorije osim domaćinstava će imati pravo da biraju svog snabdjevača, a 2015. godine i domaćinstva.

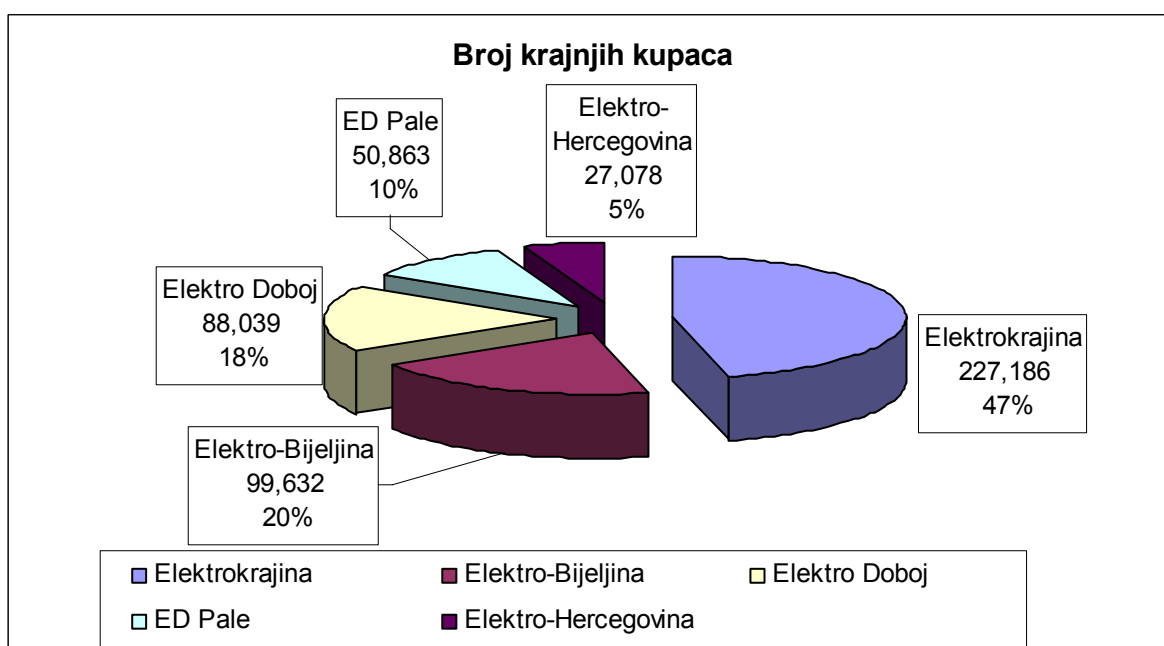
Snabdijevanje nekvalifikovanih (tarifnih) kupaca u RS je regulisana djelatnost, tako da Regulatorna komisija za električnu energiju RS određuje tarife za prodaju električne energije nekvalifikovanim (tarifnim) kupcima po kojima ih snabdjeva korisnik dozvole za snabdijevanje. Korisnik dozvole za snabdijevanje električnom energijom tarifnih kupaca na određenom tarifnom području u početku je regionalna distributivna kompanija, s tim da je, s obzirom da se radi o istom pravnom subjektu, obavezna da izvrši najmanje računovodstveno razdvajanje djelatnosti snabdijevanja od "klasične" djelatnosti distribucije. Broj krajnjih kupaca u Republici Srpskoj u 2006. godini po kategorijama potrošnje i po distributivnim područjima pokazuje sljedeći pregled:

Kategorija potrošnje	Elektrokrajina	Elektro-Bijeljina	Elektro Doboј	ED Pale	Elektro-Hercegovina	Ukupno
110 kV	2	1	4	0	0	7
35 kV	4	4	14	7	1	30
10 (20) kV	213	119	85	52	32	501
0.4 kV OP	15,155	7,178	6,157	4,081	2,189	34,760
Domaćinstva	211,720	91,843	81,506	46,539	24,699	456,307
Javna rasvjeta	92	487	273	184	157	1,193
Ukupno	227,186	99,632	88,039	50,863	27,078	492,798

Tabela br. 9 - Broj krajnjih kupaca u Republici Srpskoj na dan 31.12.2006. godine

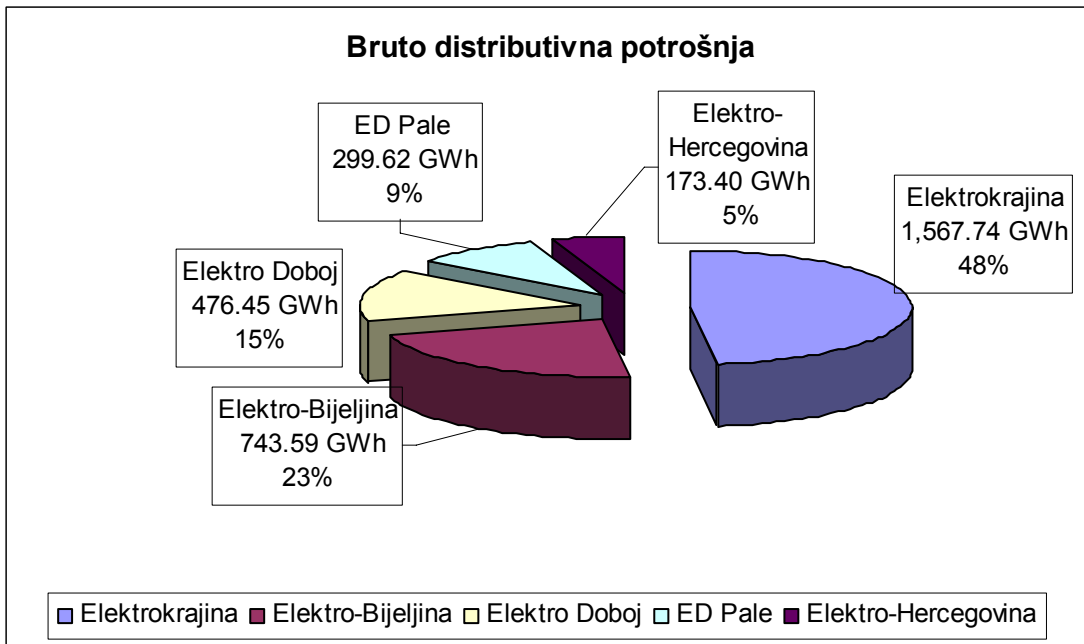

Slika br. 13 - Broj krajnjih kupaca po kategorijama potrošnje u 2006. godini

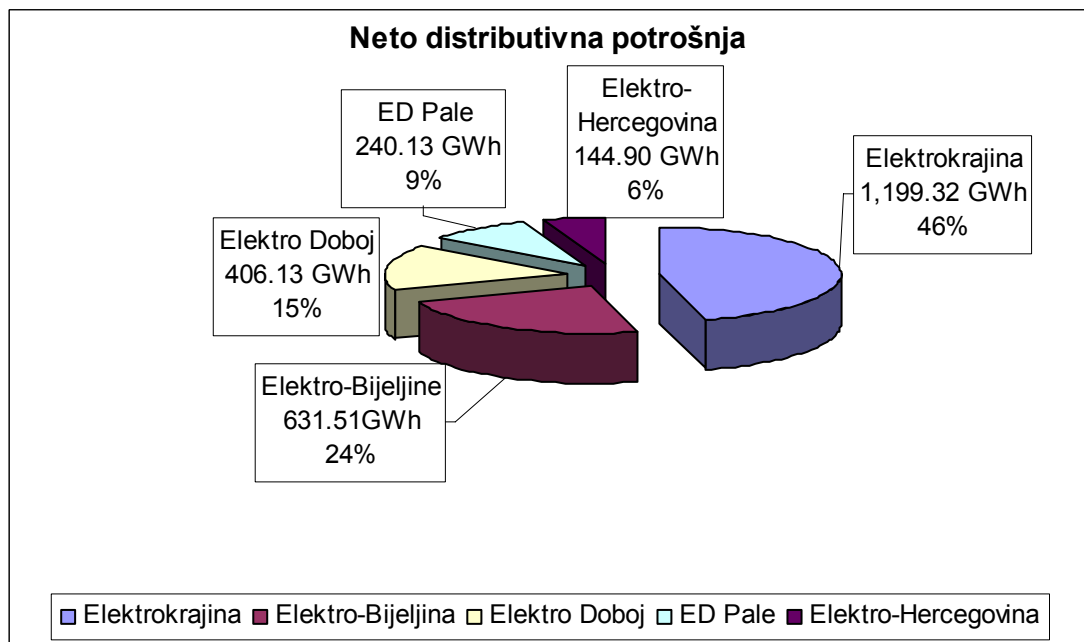

Slika br.14 - Broj krajnjih kupaca u Republici Srpskoј na dan 31.12.2006. godine

Na slici br.15 prikazana je bruto distributivna potrošnja po distributivnim kompanijama (regijama), a na slici br.16 struktura ukupne potrošnje električne energije u Republici Srpskoј po kategorijama potrošnje (naponski nivoi i grupe kupaca).

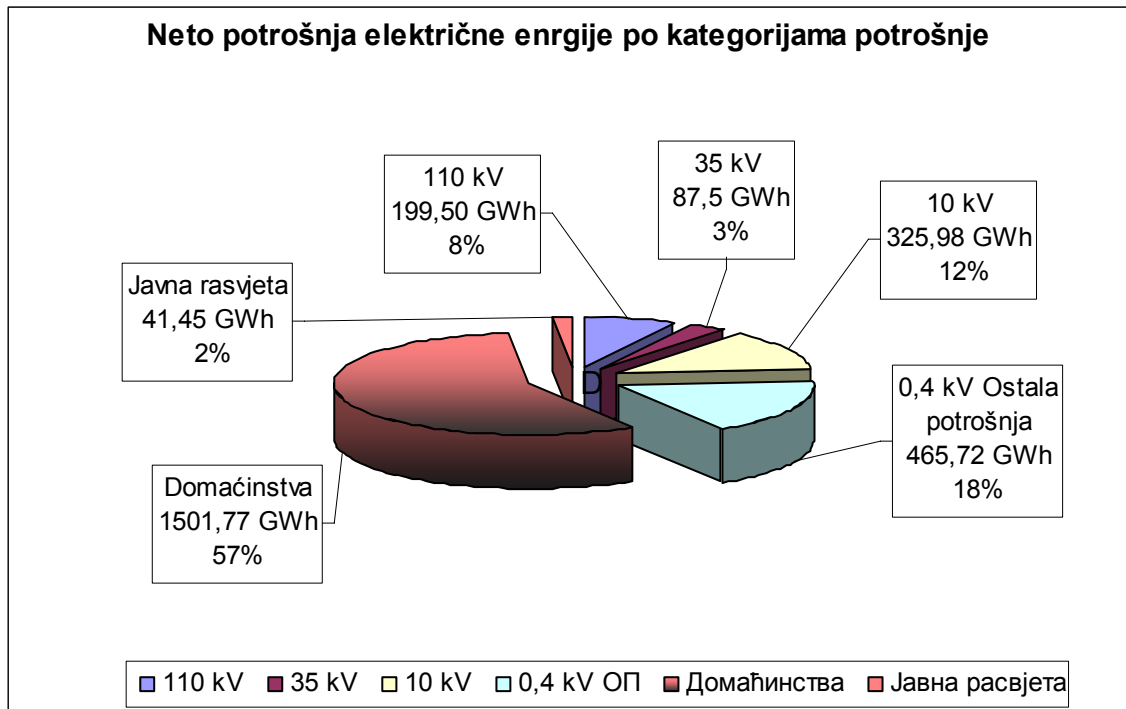

Slika br.15 - Bruto distributivna potrošnja u 2006. godini

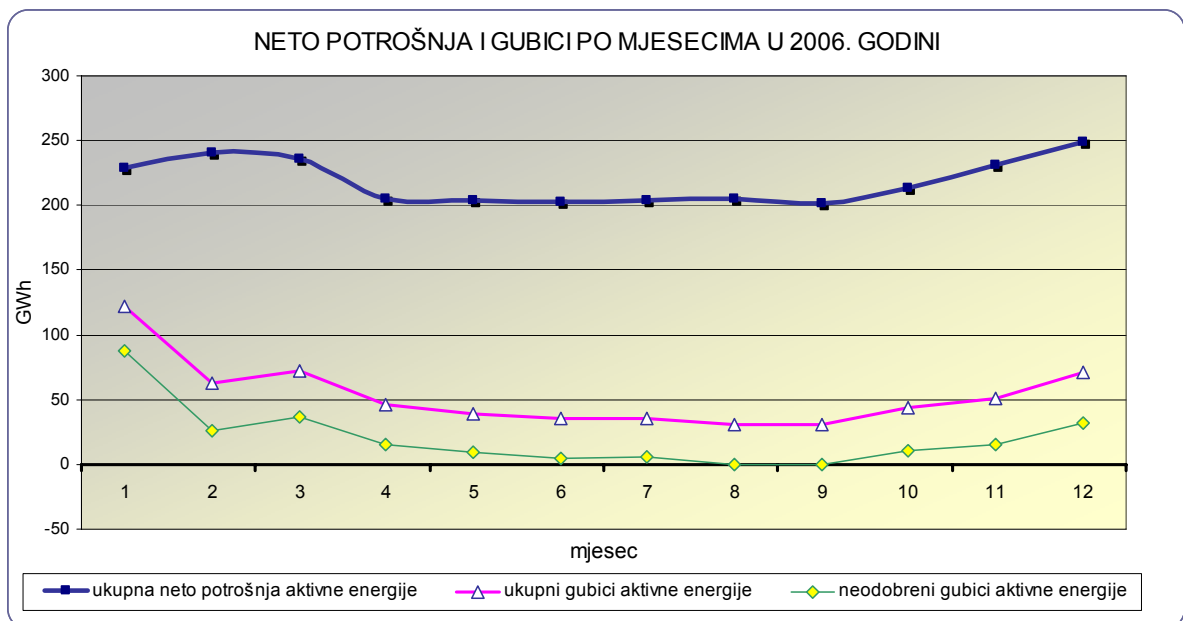
Slika br. 16 - Neto distributivna potrošnja u 2006. godini

Na sljedećoj slici može se vidjeti da je zastupljenost domaćinstava kao kategorije potrošnje električne energije u neto potrošnji u Republici Srpskoj oko 60%, kao i struktura potrošnje industrijskih i komercijalnih potrošača.

Slika br.17 - Struktura potrošnje po kategorijama potrošnje u Republici Srpskoj u 2006. godini

Veliki problem korisnika dozvola za distribuciju je nivo gubitaka električne energije u distributivnoj mreži. Politika REERS-a je da motiviše korisnike dozvola da smanje ove gubitke direktno, obavezujući ih da donesu planove mjera i aktivnosti na smanjenju distributivnih gubitaka i da podnose izvještaje o njihovom sprovođenju, i indirektno, određujući odobreni iznos troškova na ime gubitaka električne energije u tarifnom postupku.

Slika br.18 - Ostvarena neto potrošnja i gubici električne energije u Republici Srpskoj u 2006. godini

3.3 Kvalitet usluge

S obzirom da je regulisanje kvaliteta usluge zakonom propisana nadležnost REERS-a, REERS je u Opštim uslovima za snabdijevanje i isporuku električne energije propisao obavezu i formu izvještavanja o kvalitetu snabdijevanja električnom energijom, a uslovima izdatih početnih dozvola za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije obavezao korisnike dozvola da osiguraju pouzdano i kvalitetno napajanje krajnjih kupaca električnom energijom, preduzimaju sve potrebne mjere kojim bi se poboljšali pokazatelji pouzdanosti i kvaliteta, vode evidenciju i formiraju bazu podataka o pokazateljima kvaliteta i kontinuiteta isporučene električne energije i kvaliteta pruženih usluga, izrađuju redovne godišnje izvještaje o ovim pokazateljima koji treba da su dostupni javnosti putem vlastite internet stranice.

Navedene propisane obaveze imaju „opšti“ karakter, a efikasno regulisanje kvaliteta usluge je veoma kompleksan zadatak koji podrazumijeva prethodno uspostavljanje standarda kvaliteta na bazi podataka o pokazateljima koji definišu kvalitet isporuke električne energije. Od posebnog je značaja kontinuirano prikupljati pouzdane podatke o kontinuitetu isporuke i o indikatorima komercijalne usluge u reprezentativnom vremenu koje prethodi utvrđivanju standarda kvaliteta i nakon toga uvođenju stimulacija, odnosno penala kod određivanja tarifa i uvođenju plaćanja naknade neposredno kupcima na osnovu utvrđenih standarda.

Podaci koji se ovdje prezentuju su prvi prikupljeni podaci koji su evidentirani od pružaoca usluga i kao takvi nose atribut nekompletnosti i nepouzdanosti, ali je veoma značajno da su uspostavljena pravila (i obaveza) njihovog evidentiranja, javnog objavljivanja i dostavljanja Regulatoru, koja se, u dobroj mjeri, od samog početka poštuju.

Tri krsnika dozvole dostavljali su izvještaj u propisanoj formi, a dva u pojednostavljenoj.

Evidencija pokazatelja kvaliteta snabdijevanja električnom energijom se vrši preko parametara:

- Indikatora kontinuiteta napajanja (tabela br.10. i 11),
- Indikatora komercijalnog kvaliteta (tabela br.12a i 12b).

I kvalitet napona napajanja je svakako jedan od bitnijih parametara kvaliteta snabdijevanja, i njegova provjera se vrši odgovarajućim mjerenjima u pojedinim tačkama distributivne mreže.

Tabela br.10 - Indikatori kontinuiteta napajanja

Indikator kontinuiteta napajanja	Elektrokrajina	Elektro-Bijeljina	Elektro Doboj
	IV kvartal	IV kvartal	IV kvartal
DTP	719.62	663.00	212.50
BKP	3.20	2.33	0.10
BDP	8.72	6.63	1.63

Objašnjenje skraćenica:

- Dužina trajanja prekida napajanja po krajnjem kupcu u toku godine (**DTP**), izražena u **minutama po krajnjem kupcu**, za sve tabele (indikator kontinuiteta napajanja),
- Broj kratkotrajnih prekida napajanja krajnjeg kupca u toku godine (**BKP**),

- Broj dugotrajnih prekida napajanja krajnjeg kupca u toku godine (**BDP**),

Tabela br.11 - Indikatori kontinuiteta napajanja

Indikator kontinuiteta napajanja			Elektrokrajina	Elektro-Bijeljina	Elektro Doboј
			IV kvartal	IV kvartal	IV kvartal
Dužina trajanja neplaniranih prekida napajanja po krajnjem kupcu u toku godine (min/kupac)	Uzrok prekida u napajanju	Viša sila	144.11	99.00	96.90
		Oštećenja od strane trećih lica	2.45	54.00	1.39
		Odgovornost korisnika dozvole	104.13	344.00	0.00
Broj neplaniranih prekida napajanja po krajnjem kupcu u toku godine	Uzrok prekida u napajanju	Viša sila	3.25	0.83	1.12
		Oštećenja od strane trećih lica	0.08	0.57	0.10
		Odgovornost korisnika dozvole	1.40	5.65	0.00

Tabela br. 12.a - Indikatori komercijalnog kvaliteta

R. br.	Indikator kvaliteta		"Elektro-Bijeljina"	"Elektro-Doboј"	Jed. mjere
			IV	IV	
1	Broj posjeta uslužnom centru	Ukupno	7095	2794	
		Na 100 krajnjih kupaca	7.3	3.17	
2	Prosječno vrijeme čekanja u call centru		16	3	minut
3	Broj poziva	Ukupno	5133	1700	
		Na 100 krajnjih kupaca	5.3	1.93	
4	Broj prigovora	Ukupno	485	1202	
		Na 100 krajnjih kupaca	0.5	1.37	
5	Prosječno vrijeme odgovora na prigovor krajnjeg kupca		7	3	dan
6	Prosječno vrijeme odgovora na upit krajnjeg kupca		1	1	dan
7	Prosječan broj očitavanja brojila krajnjih kupaca		2.6	3	
8	Prosječan broj samoočitavanja brojila po krajnjem kupcu		0.2	723	
9	Procenat procijenjenih računa		0.01	0.01	%
10	Broj revidovanih računa	Ukupno	2204	4361	
		Na 100 krajnjih kupaca	2.28	0.5	
11	Intervencije odjeljenja za popravke	Ukupno intervencija	798	544	
		Srednje vrijeme reagovanja	2.8	3.06	dan
12	EE saglasnosti za krajnje kupce na niskom naponu	Broj izdatih EE saglasnosti	356	482	
		Srednje vrijeme za izdavanja	5	10	dan

13	Priklučenje novih krajnjih kupaca na NN mrežu	Broj priključenih krajnjih kupaca	637	446	
		Srednje vrijeme od zaključenja ugovora o priključenju do priključenja	8	3	dan
14	Vrijeme od zaključenja ugovora o snabdijevanja do priključenja na mrežu	Broj zaključenih ugovora o snabdijevanju	10	635	
		Srednje vrijeme od zaključenja ugovora do priključenja	2	3	dan
15	Isključenja krajnjih kupaca	Broj isključenja	529	849	
		Srednje vrijeme ponovnog priključenja	1.25	1	dan
16	Broj neopravdanih isključenja na 1000 krajnjih kupaca		0.01	0.011	
17	Prosječno vrijeme ponovnog uključivanja nakon neopravdanog isključenja		0.46	0.04	dan

Tabela br. 12.b - Indikatori komercijalnog kvaliteta

R.br.	Indikator kvaliteta	"Elektro-Bijeljina"	"Elektro-Doboj"	Jed. mjere	
		IV	IV		
1	Intervencija na kvar napojnog osigurača krajnjeg kupca	Broj intervencija	524	185	
		Srednje vrijeme trajanja intervencije	3.6	2	sat
2	Obnova napajanja nakon ispada	Broj ispada	1253	511	
		Srednje vrijeme za obnovu napajanja	1.53	1/31	sat/minut
3	Izvođenje priključka	Broj izrađenih NN priključaka	767	332	
		Srednje vrijeme izrade priključka	6	3	dan
		Broj izrađenih SN priključaka		0	
		Srednje vrijeme izrade priključka		0	
4	Procjena troškova materijala i usluga	Ukupan broj	48	374	
		Srednje vrijeme za procjenu	6	3	dan
5	Obavještenje o prekidu napajanja	Ukupan broj obavještenja	118	222	
		Srednje vrijeme obavještenja	2	2.5	dana unaprijed
6	Rješavanje žalbi na kvalitet napona	Broj žalbi	34	24	
		Srednje vrijeme rješavanja žalbe	5	10	dan
7	Odgovor na probleme sa mjerenjem	Broj prijavi	199	318	
		Srednje vrijeme rješavanja problema	5	2	dan

8	Obavještenje o načinu plaćanja, dostavljeno uz račun		da	da	da/ne
9	Vrijeme reagovanja na kvar prijeđ brojila	Broj prijava kvara	-	0	
		Srednje vrijeme popravke	-	0	sat
10	Popravka naponskih prilika	Broj popravki	24	25	
		Srednje vrijeme popravke	2	4	mjesec
11	Posjeta krajnjem kupcu koji zahtjeva izmještanje brojila	Broj zahtjeva	18	22	
		Srednje vrijeme reagovanja	4	3	dan
12	Brojilo izmijenjeno, kada je to zahtijevano od strane kupca		da (100)	da (100)	da/ne (%)
13	Isključenje na zahtjev krajnjeg kupca	Broj zahtjeva	256	108	
		Srednje vrijeme izvršenja	2	1	dan
14	Ponovno uključenje, nakon isključenja zbog neplaćanja	Broj uključanja	292	577	
		Srednje vrijeme uključanja	1	1/0	dan
15	Procjena troškova za složene poslove	Ukupan broj	8	0	
		Srednje vrijeme za procjenu	2	0	dan
16	Tačnost računa urađenih procjenom	Broj računa urađenih procjenom	-	1503	
		Procenat računa sa tačnošću iznad 5%	-	90	%

Distributivno preduzeće Elektrokrajina, jednim dijelom Elektro-distribucija Pale i Elektro-Hercegovina svoje izvještaje o kvalitetu snabdjevanja nisu dostavljali na standardizovanim obrascima, te ih zbog toga ne publikujemo.

4 Dinamika otvaranja tržišta

Stepen otvorenosti tržišta električne energije definiše se kao udio potrošnje kupaca koji imaju slobodu izbora snabdjevača, tj. potrošnje kvalifikovanih kupaca u ukupnoj potrošnji svih kupaca. Prag za sticanje statusa kvalifikovanog kupca u pojedinim je državama definisan na različite načine: godišnjom potrošnjom, priključnom snagom ili naponskim nivoom priključka.

Zakonom o električnoj energiji (član 49.) je predviđeno da svi kupci električne energije u Republici Srpskoj koji imaju ukupnu potrošnju veću 10 GWh mogu dobiti status kvalifikovanog kupca. Uslove i kriterijume za sticanje statusa kvalifikovanog kupca propisala je Regulatorna komisija za električnu energiju RS donošenjem Pravilnika o sticanju statusa kvalifikovanog kupca ("Službeni glasnik RS", broj 88/06). Na taj način je i formalno omogućeno otvaranje maloprodajnog tržišta električne energije na kojem su učesnici snabdjevači i krajnji kupci koji su, u skladu sa ovim Pravilnikom, stekli status kvalifikovanog kupca. Status kvalifikovanog kupca omogućava kupcima da imaju pravo na izbor snabdjevača

Odredbama pravilnika definisana je dinamika otvaranja tržišta. Počev od 01.01.2008. godine svaki kupac, osim kupca iz kategorije domaćinstva, može

zaključiti ugovor sa snabdjevačem po svom izboru. Pravo izbora za kupce iz kategorije domaćinstva planirano je najkasnije do 01.01.2015. godine, a tačan datum će biti naknadno određen, s tim da ne može biti kasnije od navedenog datuma.

Pravo na status kvalifikovanog kupca od 01.01.2008. godine kupci ostvaruju bez podnošenja zahtjeva REERS-u.

Aktivnosti na otvaranju tržišta je potrebno uskladiti na nivou Bosne i Hercegovine, kroz neposrednu saradnju regulatornih komisija, iako ova problematika nije u potpunosti na isti način regulisana u oba entitetska zakona o električnoj energiji i Zakonu o Prenosu, NOS-u i DERK-u. Otvaranje tržišta podrazumijeva donošenje plana otvaranja, potrebnih pravila i osposobljavanje institucija, na način da tržište može funkcionisati na jedinstvenom ekonomskom prostoru Bosne i Hercegovine i uključiti se u regionalno tržište Jugoistočne Evrope. Potpisani Ugovor o energetske zajednici Jugoistočne Evrope je postao obavezujući dokument za zemlje potpisnice, što znači da njihova energetska legislativa mora biti međusobno usaglašena, kako u pogledu uspostavljanja neophodnih tržišnih subjekata, tako i u pogledu poštovanja rokova ostvarenja uslova neophodnih za funkcionisanje fer tržišta električne energije u regionu.

5 Sigurnost snabdijevanja

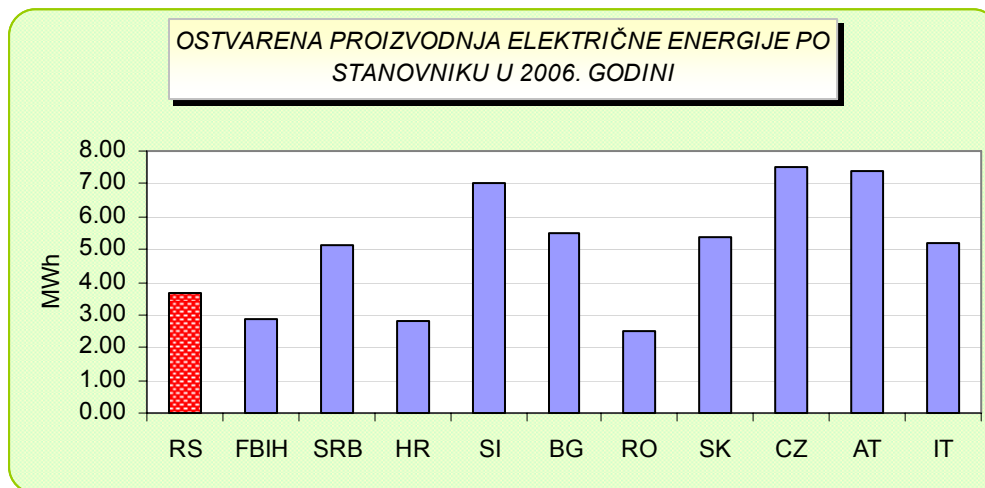
5.1 Uvod

Sigurnost snabdijevanja je pitanje koje otvaranjem tržišta dobija sve veći značaj. Podrazumijeva utvrđivanje institucije odgovornosti za sigurno snabdijevanje i mehanizme otklanjanja mogućih uzroka nesigurnosti u mreži ili neraspoloživosti proizvodnje ili nabavke električne energije. Da bi se postigao zadovoljavajući nivo sigurnosti snabdijevanja, nužno je obezbijediti dovoljne proizvodne kapacitete, odgovarajući prenosni i distributivni sistem i efikasno upravljanje. Ovo pitanje se često može efikasnije riješiti na regionalnom nivou, iako do sada, dok se ne nađe zajedničko rješenje, čak i države EU utvrđuju vlastite procedure i donose posebne mjere radi osiguranja sigurnog snabdijevanja električnom energijom.

5.2 Sigurnost snabdijevanja – proizvodnja i potrošnja električne energije

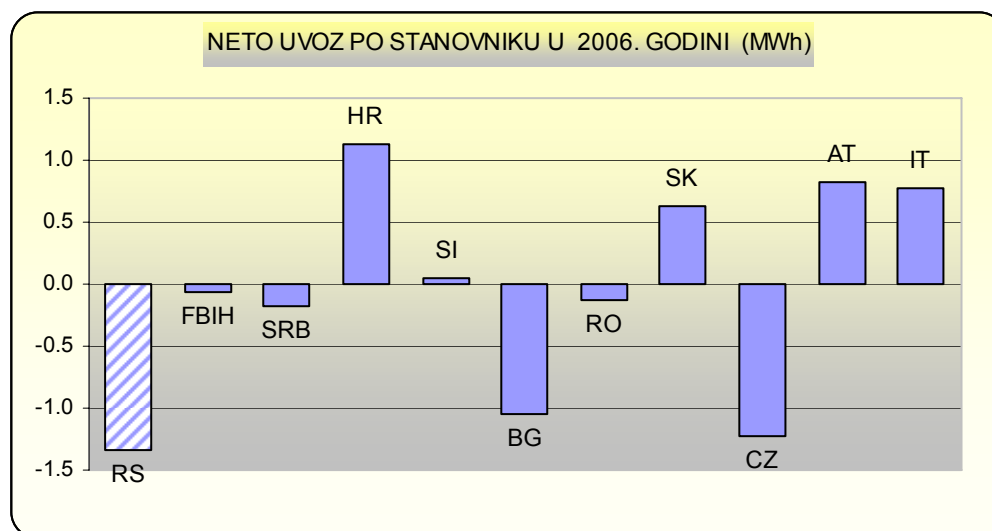
Jedan od pokazatelja sigurnosti snabdijevanja je nivo i raspoloživost proizvodnih kapaciteta posmatran u odnosu na nivo potrošnje, pri čemu se nivo potrošnje posmatra kao dinamička veličina, zavisna od demografskih i privrednih promjena, odnosno to je adekvatnost sistema u pogledu proizvodnih mogućnosti.

Usporedni pregled stanja u Republici Srpskoj i okruženju pokazuju sljedeći grafikoni:

Slika br. 19 - Uporedni pregled proizvodnje električne energije po stanovniku.

Izvor: podaci preračunati iz baze Eurostata i izvještaja ERS-a, EPBIH-a, EPHZHB-a i EPS-a.³

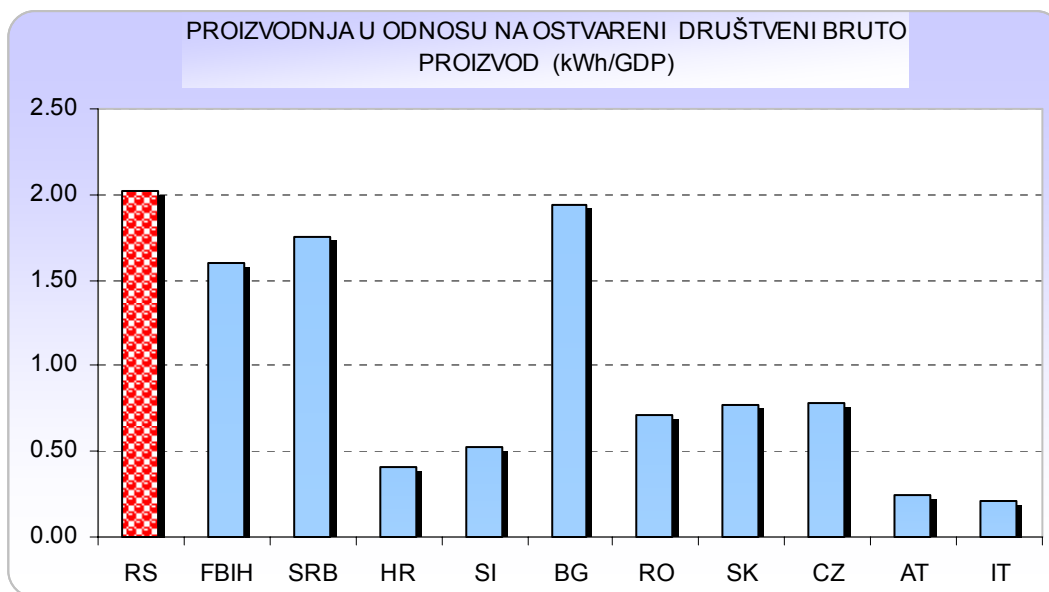

Slika br.20 - Uporedni pregled neto uvoza električne energije po stanovniku

Slika br. 20 pokazuje da Republika Srpska spada u grupu većih neto izvoznika električne energije u regiji.

Kratkoročno, na osnovu navedenog može se zaključiti da je postignuta sigurnost snabdijevanja. Međutim, ako se uzme u obzir i društveni bruto proizvod, tada sigurnost snabdijevanja treba posmatrati u kontekstu projektovanih promjena i povećanja potrošnje električne energije u industriji.

³ RS-Republika Srpska; FBIH-Federacija BiH; SRB-Srbija; HR-Hrvatska; SI-Slovenija; BG-Bugarska; RO-Rumunija; SK-Slovačka; CZ-Češka; AT-Austrija; IT-Italija

Slika br. 21 - Proizvodnja električne energije u odnosu na društveni bruto proizvod

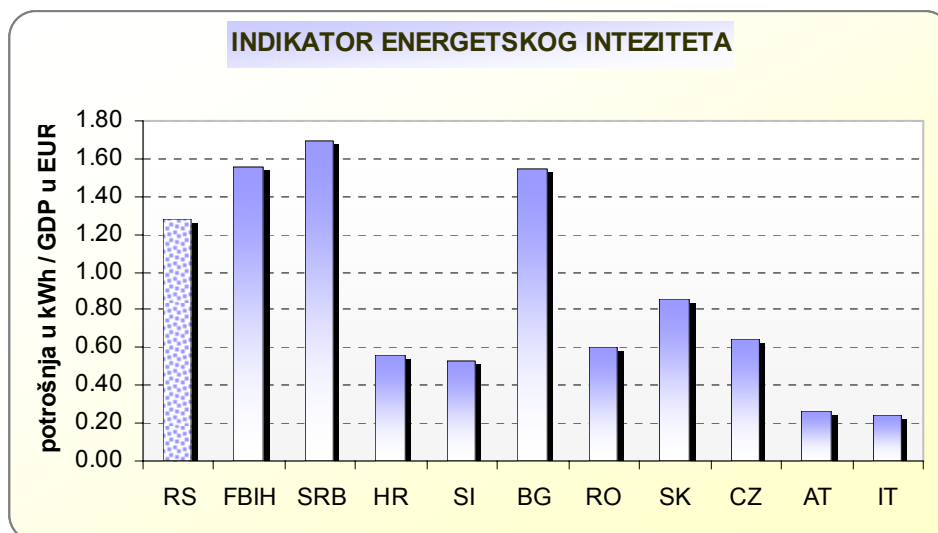
5.2.1 Sigurnost snabdijevanja i energetska efikasnost

Energetska efikasnost postaje sve najznačajniji elemenat ukupnih društvenih napora razvijenih ekonomija na povećanju sigurnosti snabdijevanja.

Energetska efikasnost predstavlja odnos između društvenog bruto proizvoda i potrošnje električne energije. Ova veličina pokazuje kako efikasno se koristi električna energija u stvaranju društvenog bogatstva.

S obzirom na nizak nivo industrijske proizvodnje i zaposlenosti uopšte, udio potrošnje domaćinstava u ukupnoj potrošnji električne energije, nivo gubitaka električne energije u distributivnoj mreži, energetska efikasnost u Republici Srpskoj je veoma niska, što znači da se za stvaranje nove vrijednosti iskazane jedinicom društvenog bruto proizvoda troši relativno više električne energije nego u većini drugih evropskih zemalja. Energetski intenzitet je pokazatelj istog odnosa, koji pokazuje potrošnju električne energije po jedinici društvenog bruto proizvoda.

Uporedne vrijednosti energetske efikasnosti, odnosno energetskog intenziteta pokazuje sljedeći uporedni prikaz odnosa potrošnje električne energije po jedinici društvenog bruto proizvoda:

Slika br. 22 - Uporedni pregled energetske intenziteta

Povećanje energetske efikasnosti u razvijenim ekonomijama postaje jedan od najznačajnijih elemenata energetske politike.

5.3 Izgradnja proizvodnih objekata električne energije

Radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja potrebno je definisati postupak izgradnje novih proizvodnih kapaciteta, što podrazumijeva da postupak i njegovo provođenje budu u skladu s objektivnim, jasnim i nepristrasnim, unaprijed javno objavljenim kriterijumima. Ovaj postupak se naziva postupak izdavanja dozvole za izgradnju proizvodnih kapaciteta ili postupak autorizacije. Podnosioci zahtjeva za izgradnju objekta, u slučaju da ne dobiju dozvolu za izgradnju, moraju biti obaviješteni o razlozima za uskraćivanje dozvole. Podnosiocu zahtjeva, takođe, treba biti omogućeno podnošenje žalbe u slučaju odbijanja zahtjeva za izgradnju proizvodnog objekta.

Ako se kroz postupak odobrenja (autorizacije) ne obezbijedi dovoljno proizvodnih kapaciteta za sigurno snabdijevanje kupaca, odnosno ukoliko nema tržišnog interesa za izgradnju novih proizvodnih objekata, može se raspisati licitacija za izgradnju dodatnih proizvodnih kapaciteta, koja bi trebala biti utemeljena na javno objavljenim kriterijumima.

Izgradnja proizvodnih kapaciteta na bazi obnovljivih izvora i za istovremenu proizvodnju toplotne i električne energije (kogeneracija) dodatno se posebno reguliše.

Dozvole (autorizacije) za izgradnju energetskih objekata, dakle i proizvodnih izdaje Regulator u skladu sa članom 72 Zakona električnoj energiji.

U 2006. godini Regulator nije dobio ni jedan zahtjev za izgradnju proizvodnog elektroenergetskog objekata.

5.4 Sigurnost elektroenergetskog sistema i tržište električne energije

Radi obezbjeđenja sigurnosti jednog elektroenergetskog sistema u tržišnim uslovima potrebne su, najmanje, sljedeće aktivnosti:

- izrada i redovno godišnje ažuriranje dugoročnih procjena razvoja prenosne mreže od strane operatora sistema u saradnji s prenosnom kompanijom;
- izrada i redovno godišnje ažuriranje dugoročnih procjena razvoja tržišta električne energije;
- izrada odgovarajućih procjena sigurnosti snabdijevanja kupaca električne energije na bazi procjena razvoja tržišta i prenosne mreže, te podnesenih zahtjeva za izdavanje odobrenja za izgradnju proizvodnih objekata;
- izrada planova nužnih mjera za osiguranje potrebne sigurnosti elektroenergetskog sistema.

Sigurnost elektroenergetskog sistema u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, i pored činjenice da instalisani proizvodni kapaciteti daleko premašuju potrebe potrošnje električne energije i po energiji i po snazi i da je prenosna mreža skoro u potpunosti rekonstruisana na predratni nivo, nije dovoljno konzistentno riješena ni u pogledu zakonskog i regulatornog okvira, ni u pogledu jasnog definisanja procedura i institucionalne odgovornosti. Zakoni o koncesijama, ekološki zakoni i propisi, energetske zakoni i drugi propisi zahtijevaju punu harmonizaciju u cilju prevazilaženja mogućih nesporazuma u procesu izgradnje novih i rekonstrukcije postojećih elektroenergetskih objekata.

6 Uporedni podaci o cijenama električne energije u Republici Srpskoj i okruženju

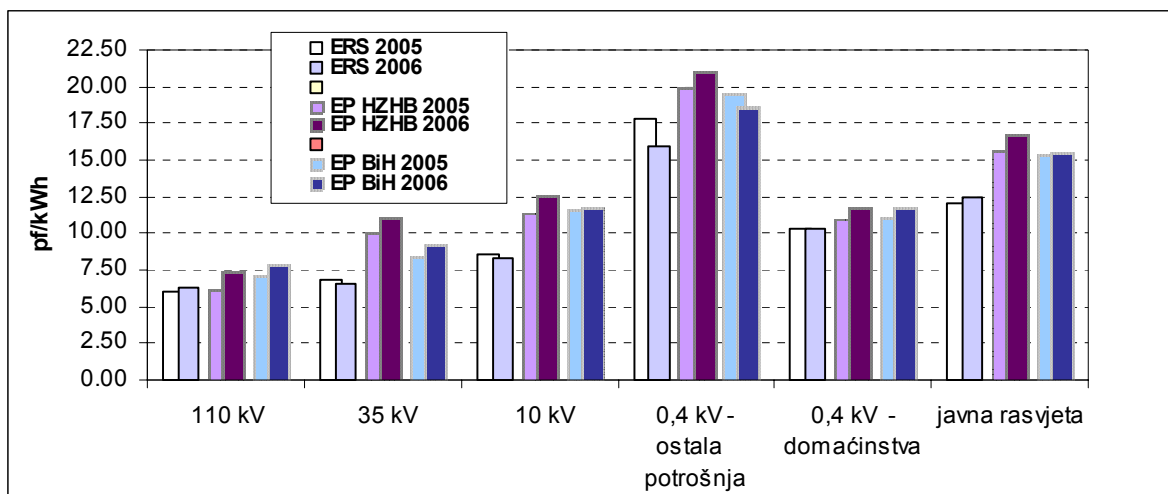
U narednoj tabeli date su uporedne prosječne cijene električne enrgije u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, na osnovu proračunate prosječne potrošnje kupaca i prosječnih obračunskih snaga posmatranih kategorija krajnjih kupaca.

U KM/100 kWh

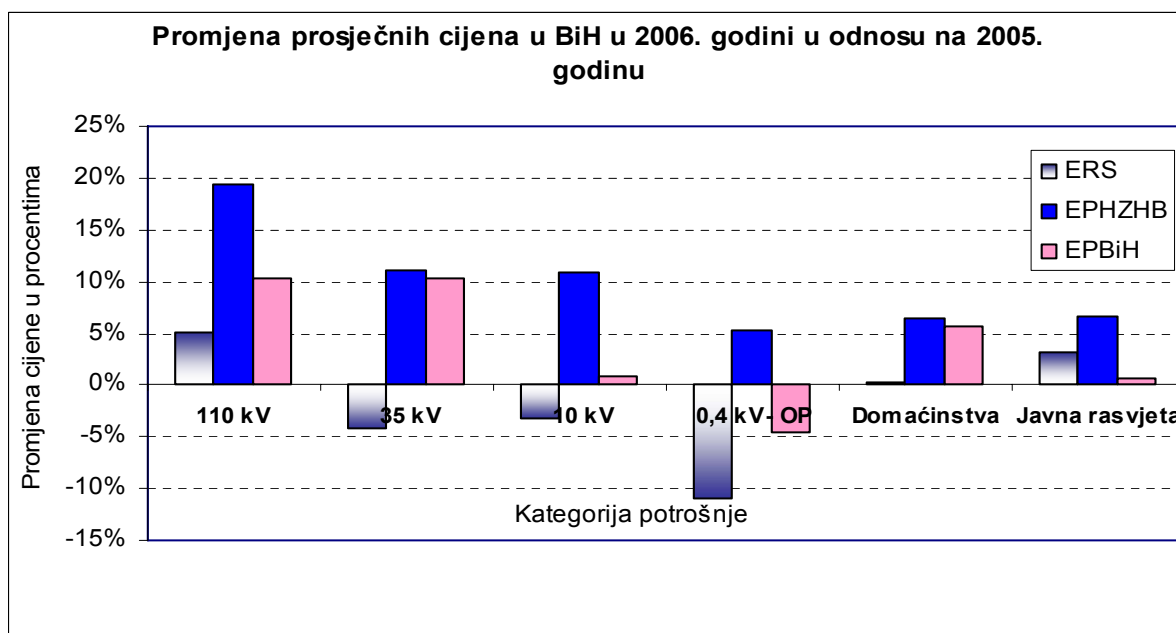
Kategorije potrošnje	ERS		EPHZHB ⁴		EPBiH	
	2005.	2006.	2005.	2006.	2005.	2006.
110 kV	5,99	6,30	6,16	7,36	7,13	7,86
35 kV	6,83	6,55	10,00	11,11	8,43	9,30
10 kV	8,57	8,30	11,36	12,59	11,63	11,73
0,4 kV- ostala potrošnja	17,85	15,91	20,02	21,07	19,56	18,66
0,4 kV - domaćinstva	10,28	10,31	11,00	11,72	11,18	11,82
javna rasvjeta	12,00	12,39	15,65	16,68	15,40	15,50

Tabela br. 13 - Uporedne prosječne cijene električne energije u BiH u 2005. i 2006. godini

⁴ Podaci za EPHZHB i EPBiH iz FERK-a

Slika br. 23 - Uporedne prosječne cijene električne energije u BiH u 2005. i 2006. godini

Slika br. 24 - Promjene prosječnih cijena električne energije u BiH

Prosječne cijene izračunate su na osnovu ostvarene potrošnje krajnjih kupaca električne energije u Republici Srpskoj u 2005. i 2006. godini.

U sljedećoj tabeli prikazane su prosječne cijene električne energije u Republici Srpskoj za kupce određenih karakteristika potrošnje, zasnovane na pristupu EUROSTAT-a, u 2006. godini, sa uporednim vrijednostima zemalja u regionu, čiji podaci su bili raspoloživi u Izveštaju EUROSTAT-a, i sa podacima o cijenama električne energije za isti obim i strukturu potrošnje u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Kategorija potrošnje	Država	Prosječne cijene u Euro centima za jedan kWh (porez nije uračunat)						
		1996	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Domaćinstva	Slovenija	7,00	8,37	8,58	8,33	8,41	8,61	8,74
Industrija	SI	5,33	6,03	5,99	5,82	6,09	6,11	6,51
Domaćinstva	Slovačka					10,24	11,23	12,16
Industrija	SK					6,83	7,03	7,73
Domaćinstva	Češka		5,38	6,42	6,54	6,60	7,29	8,29
Industrija	CZ		4,73	5,18	4,99	4,92	6,01	7,31
Domaćinstva	Bugarska					4,86	5,37	5,52
Industrija	BG					4,09	4,29	4,60
Domaćinstva	Mađarska	3,72	6,34	7,23	7,33	7,94	8,51	8,96
Industrija	HU	3,41	5,20	5,95	6,04	6,61	7,09	7,61
Domaćinstva	Rumunija						6,55	7,92
Industrija	RO				4,05	4,68	7,69	7,73
Domaćinstva	Hrvatska						7,02	7,59
Industrija	HR						5,56	5,96
Domaćinstva	Grčka	6,09	5,64	5,8	6,06	6,21	6,37	6,43
Industrija	EL	5,71	5,71	5,9	6,14	6,3	6,45	6,68
Domaćinstva	Španija	10,92	8,59	8,59	8,72	8,85	9,00	9,40
Industrija	ES	7,56	5,5	5,2	5,28	5,38	6,86	7,21
Domaćinstva	Italija	15,08	15,67	13,9	14,49	14,34	14,4	15,48
Industrija	I	6,38	9,19	7,76	8,26	7,9	8,43	9,34

Tabela br. 14 - Cijene električne energije (izvor: Podaci EUROSTAT-a)

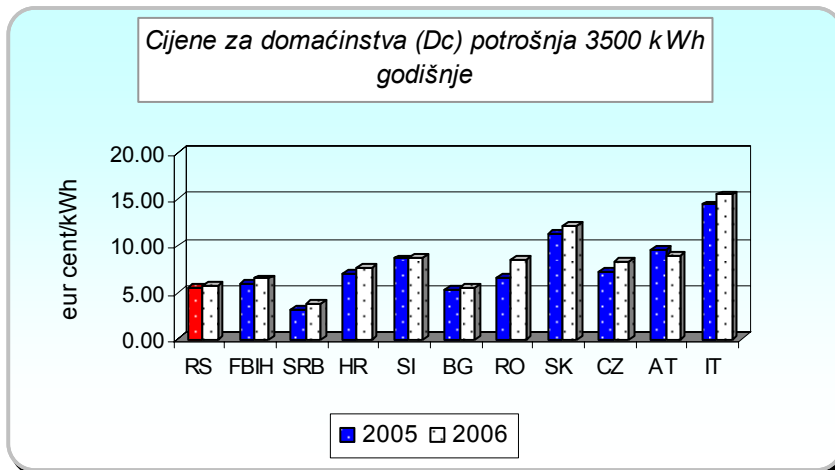
Prosječne cijene za standardnog kupca po metodologiji EUROSTAT-a u Bosni i Hercegovini su sljedeće:

Vrsta potrošnje		2004	2005	2006
Domaćinstva ⁵	Republika Srpska	4,50	5,44	5,76
Industrija	RS	5,56	4,04	3,86
Domaćinstva	Federacija ⁶ BiH		5,97	6,47
Industrija	FBiH		6,41	7,26

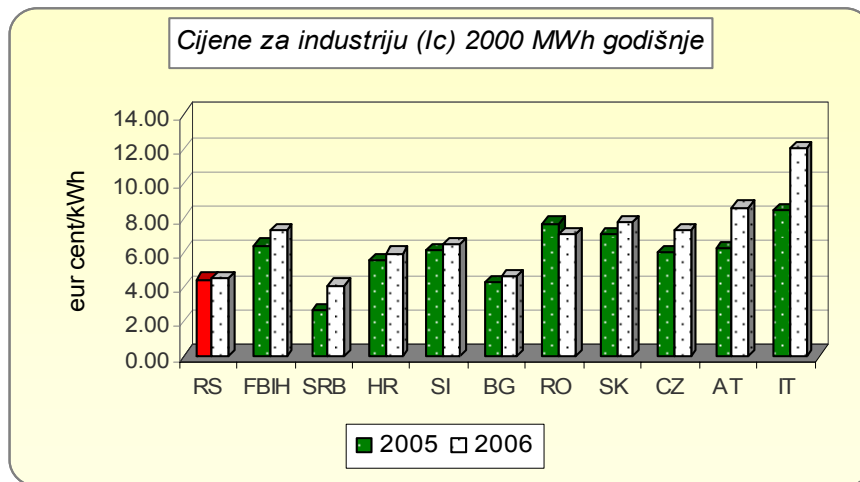
Tabela br. 15 - Uporedni pregled cijena električne energije u BiH

⁵ EUROSTAT nema podatke za BiH. Prosječna cijena za standardnog kupca u RS i FBiH izračunata na osnovu podataka Regulatora: za standardnog industrijskog kupca po tarifnim stavovima za 10 kV, a za standardnog kupca iz kategorije domaćinstva po tarifnim stavovima za kupce sa dvotarifnim brojiлом.

⁶ Od 01.04.2006. godine primjenjuju se različiti tarifni sistemi na području EPBiH i EPHZHB. Prosječna cijena za standardnog industrijskog kupca na području EPHZHB u 2006. godini iznosila je 7,55 €/kWh, a na području EPBiH 6,97 €/kWh. Za standardnog kupca - domaćinstva na području EPHZHB prosječna cijena je iznosila 6,71 €/kWh, a na području EPBiH 6,23 €/kWh.

Slika br. 25 - Uporedne cijene električne energije za standardnog kupca iz kategorije domaćinstva (potrošnja 3500 kWh godišnje, od čega 1300 kWh noću)

Slika br. 26 - Uporedne cijene električne energije za standardnog kupca iz kategorije industrijskih kupaca (potrošnja 2000 MWh godišnje, sa 500 kW snage)